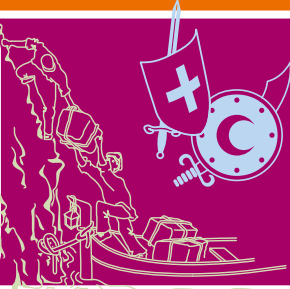

GUIA D'ITINERARIS FAMILIARS

Culture

Consell de Mallorca

Departament de Medi Ambient

SERRA DE TRAMUNTANA MALLORCA
PATRIMONI MUNDIAL

Consell de Mallorca
Departament de Medi Ambient

Per poc que hi pensem, tot d'una recordarem aquelles persones
que hem conegut i que tenien una característica peculiar:
que eren fàcils d'estimar.

Per la seva bondat, per la seva acollida,
pel record que ens han deixat imprès cor endins...
Idò, Mallorca és així.

Us proposam un recull d'excursions encisadores, unes de molt fàcils
i d'altres potser ja no tant, que es poden fer totes en família.

El ritme de la marxa ens permetrà apropar-nos
la natura i la cultura de les nostres muntanyes,
tot compartint la descoberta
d'un patrimoni viu i riquíssim.

Autors

Del text:

Antoni Reynés Trias, Francesca Rotger Moyà

De les fotografies:

Guillem Alomar Canyelles, Philippe Álvaro Frotté, Antoni
Reynés Trias

De la revisió lingüística:

Servei de Normalització Lingüística del Consell de Mallorca

Del disseny:

Diana Farràs i Serra

© de l'edició:

Consell de Mallorca

© del text:

Consell de Mallorca

© de les fotografies:

Consell de Mallorca i autors

Edició: Octubre de 2015

Dipòsit Legal: PM 932-2015

1

La Cala de Deià

Començam el circuit al carrer de l'Arxiduc Lluís Salvador, a la carretera de Sóller, just a la vora de l'aturada de l'autobús, al davant de la qual, i a poques passes, s'inicia el carrer des Porxo, per on seguirem. Passada la casa consistorial i Can Vallès, amb la torre senyorial, arribam a un creuer, per on continuam en sentit descendent per la costa d'en Topa, una escalonada que ens du fins a un pontet sobre el torrent des Racó. Enfront, localitzam el cup en forma de torre del molí de Can Carindo, el darrer que funcionà a la vila, i a la vora el museu que creà William Waldren, amb les seves troballes de la prehistòria mallorquina.

Seguim caminant al costat del curs d'aigua, a l'altra banda del qual ens queden els rentadors des Siquió i, poc després, en el primer revolt, trobam el refugi de Can Boi, de la xarxa del Consell de Mallorca, on podem visitar la tafona.

Transitam ara per la barriada des Clot, on podrem veure la pica de sa Font des Molí i la síquia que més avall nodreix uns altres rentadors coneguts amb el nom de "piques des Clot". Ja més avall, passam vora el cup d'un dels quatre molins que es movien amb aquesta surgència i s'inicia el camí des Ribassos, ja més estret.

Passam dos botadors, el torrentó de Can Raboa, i la síquia de la font des Molí, ara seca, i sense tenir en compte el ramal que surt a la nostra esquerra,

seguim en descens suau fins a arribar al pont de sa Cala, situat sobre el torrent Major. Aquí deixam de banda el camí que sorgeix a l'altre costat i continuam pel camí asfaltat fins a arribar a la cala de Deià, on encara podem veure les casetes dels pescadors, juntament amb les restes dels escars on resguardaven les barques.

El retorn l'hem de fer pel mateix camí fins al pont de sa Cala, punt en què deixam el sender per on havíem baixat i continuam per la carretera asfaltada fins que, uns quants metres més enllà, a l'esquerra, s'inicia el camí empedrat de sa Vinyeta que, després de creuar dues vegades més la carretera i de vorejar les marjades des Verger i de l'escola municipal, ens permet arribar una altra vegada al nucli urbà i al punt d'on havíem sortit.

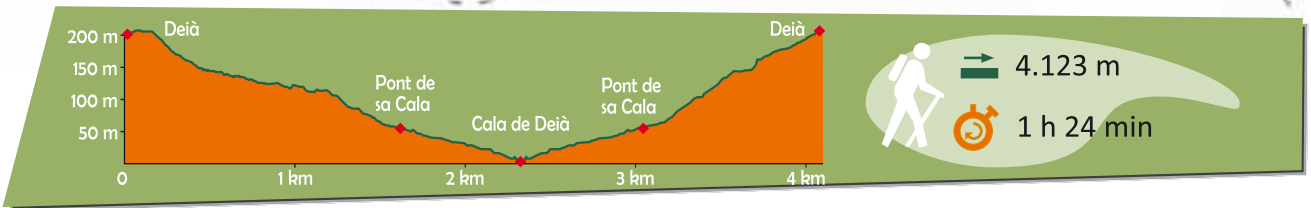
Piques des Clot

ELS LLAVADOSOS

Els rentadors o llavadosos, com es diuen a Deià, eren en altre temps un element essencial a la vida quotidiana i sota la teuladeta es reunien les dones per fer la bugada (rentar la roba) i repassar el que havia passat al poble.

Aquesta tasca era llarga i feixuga. S'iniciava a la llar, fregant amb aigua clara i lleixiu la roba que després posaven dins un cossi amb saquets de cendra i que escaldaven amb aigua bullent.

A continuació la deixaven reposar tota la nit i l'endemà, fes fred o calor, es dirigien als llavadosos per ensabonar-la sobre les pedres inclinades, rentar-la, passar-la per aigua clara i estendre-la perquè eixugàs bé i, per acabar, encara quedava la feina de planxar, amb uns estris que no eren els d'ara.

Inici / Final: Deià. Carrer de l'Arxiduc Lluís Salvador (178 m)

Distància: 4.123 m

Horari: 1 h 24 min

Dificultat: baixa

Desnivell acum. pujada: 185 m

Desnivell acum. baixada: 185 m

No apte per: cadira de rodes, cotxets per a infants

1 La Cala de Deià

ELS ESCARS

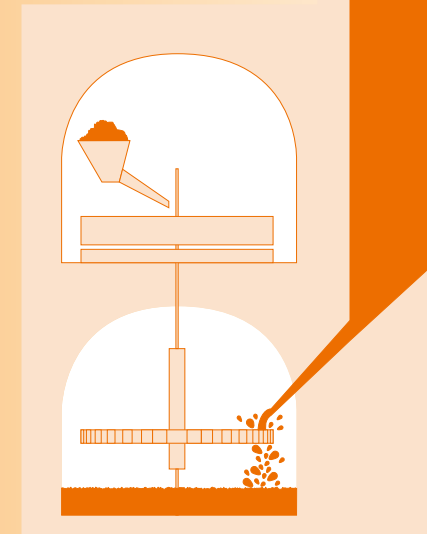
La cala de Deià era temps enrere un refugi de pescadors, que a rem o a vela es dirigien a les pesqueres, i que, de tornada, a peu o en el millor dels casos amb bística, havien d'anar a vendre el peix fins al poble, als municipis veïns o a Ciutat.

Per fer la seva feina no necessitaven grans infraestructures: un lloc per estendre les xarxes, un altre per a tenyir-les, perquè durassin més i els escars per resguardar els llauts. Aquests encara ara se situen en els llocs més arrecerats i consten principalment d'un pla inclinat, amb travessers de fusta per facilitar la pujada de les barques, i una alcova on resguardar-les.

ELS MOLINS

Ja en temps dels musulmans l'energia generada per l'aigua de les fonts deianenques s'aprofità per fer farina en uns molins que funcionaren amb diverses modificacions fins al començament del segle XX.

Per augmentar la força de l'aigua, aquesta s'acumulava en una bassa i es creava un salt artificial, es conduïa l'aigua en una espècie de torre (cup), per on queia damunt una roda que, a la vegada, movia una gran pedra circular (mola). Aquesta capolava el gra, el fregava amb una altra pedra situada al davall i el convertia en farina.

2

CÚBER

Iniciam el recorregut en el quilòmetre 33,8 de la carretera de Sóller a Pollença, vora la canal que porta l'aigua del Gorg Blau a l'embassament de Cúber. Des d'aquí, pujam fins a un petit aparcament, a l'esquerra del qual es troba la font des Noguer, que antigament portava aigua fins a les cases de Cúber. Uns quants bancs i uns fogons al seu voltant la converteixen en una zona d'esbarjo molt concorreguda els caps de setmana.

Al costat oposat, un botador ens indica el camí que hem de seguir, sempre en paral·lel a la carretera, fins a arribar al portell de Cúber. A l'esquerra, i sobre els costers del puig de sa Font, observam les repoblacions de pins i d'alzines que reconvertiran, amb el temps, l'antiga zona de pastures en una bosquina extensa.

Tot d'una deixam el camí asfaltat i ens desviam pel viarany que trobam al davant, assenyalat amb les marques del GR 221 i que voreja l'embassament pel costat nord, aprofitant un camí creat durant la construcció.

Poc després, situats en un creuer, un pontet de formigó que observam a la nostra esquerra indica

l'itinerari que hem de seguir. Caminam ara entre l'embassament i la serra de Cúber fins que topam el torrent que baixa de l'Ofre i que, si du aigua, haurem de travessar per damunt d'unes pedres planeres.

Continuam tot dret fins que trobam el portell que suposa el límit entre la finca pública i la de Binimorat. Sense traspasar-lo, abandonam el GR 221 i giram a l'esquerra per continuar pel camí apte per a cotxes que ens porta ràpidament vora el petit refugi de Cúber, una instal·lació on es pot pernoctar si es reserva plaça prèviament.

Seguim ara no gaire lluny de l'aigua, prop de la qual observam una repoblació d'arbres característics dels boscs de ribera, amb nombrosos fleixos i oms, i abans d'acabar el recorregut passam per sobre de la presa que barra el pas de les aigües del torrent d'Almadrà, al nord de la qual se situaven les cases de la possessió. Després, deixam a la dreta un caminó que ressegueix el curs del torrent i continuam per un tram asfaltat que ens permet arribar de nou a la barrera de Cúber, des d'on tornam al punt de partida.

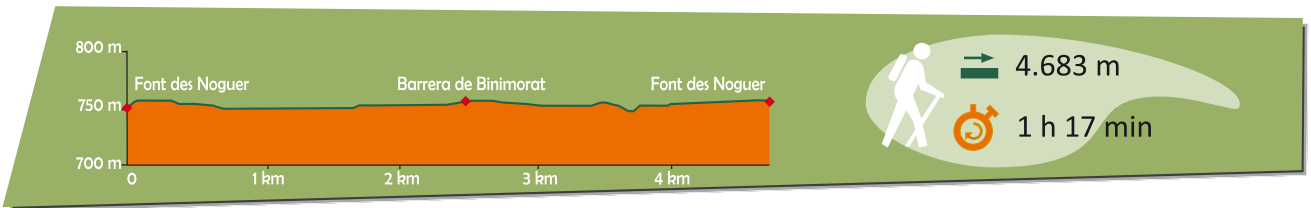
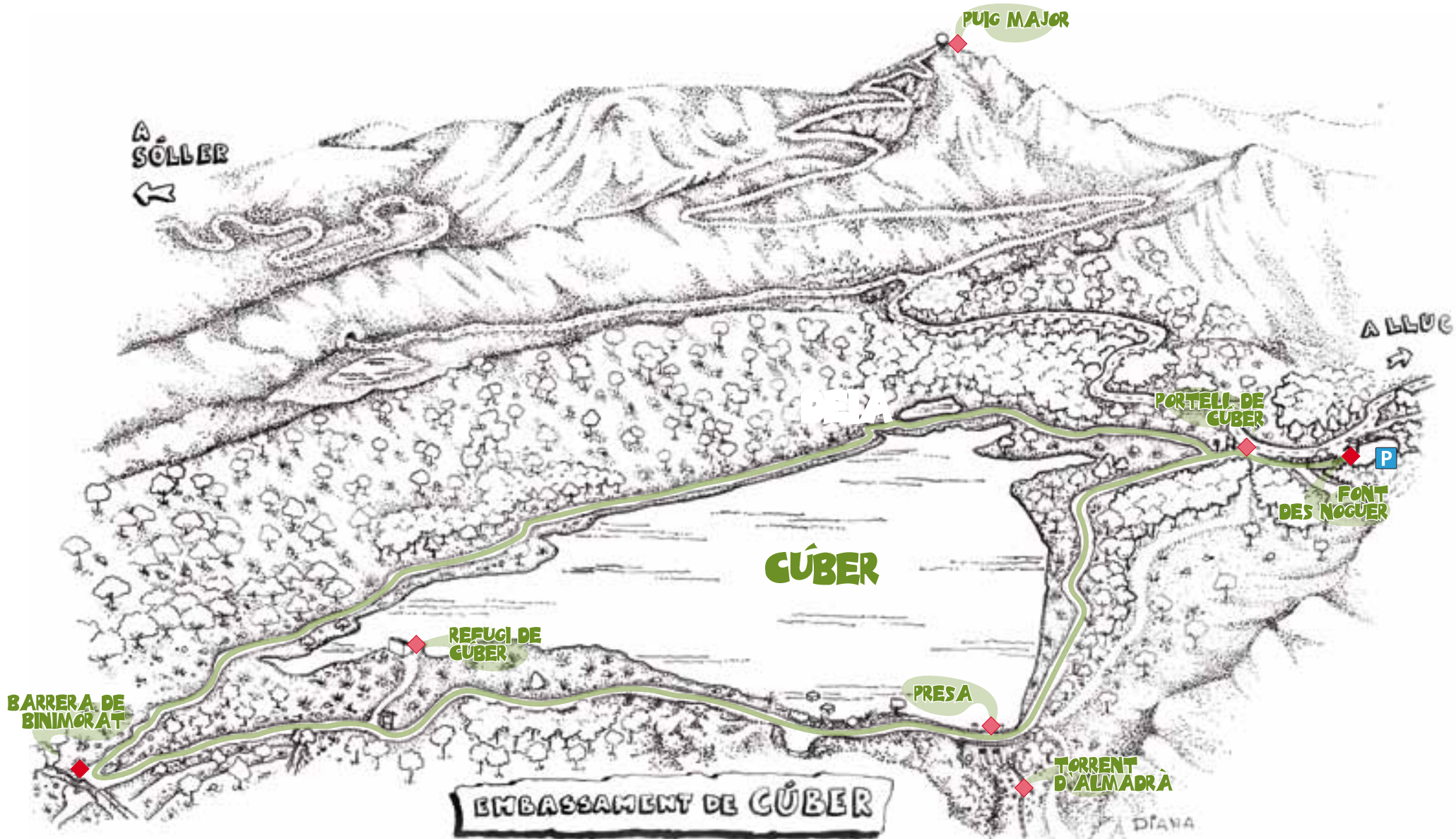
L'AGUA DE PALMA

Els dos embassaments del municipi d'Escorca estan situats en terres de les possessions de Cúber, d'Almallutx i de s'Estret, poblades des de l'antigor i on resistiren durant tres anys els musulmans en condicions molts dures, després de la conquesta de l'illa.

Avui se n'han redescobert les restes, sota les aigües del Gorg Blau, un embassament concebut inicialment per produir electricitat, però que es reconvertí per proporcionar aigua per al consum humà.

Aquesta es bombeja per guanyar altura i es condueix després fins a Cúber per una canal oberta de més de 5 quilòmetres de longitud; des d'aquí es dirigeix a Palma per una canonada llarga.

Inici / Final: ctra. Sóller - Lluc Ma-10,
km 33,8 (752 m)

Distància: 4.683 m

Horari: 1 h 17 min

Dificultat: baixa

**Desnivell
acum. pujada:** 45 m

**Desnivell
acum. baixada:** 45 m

No apte per: cadira de rodes i
cotxets per a infants
tan sols poden transitar fins a la presa de
Cúber pel camí asfalt (1 km aprox.)

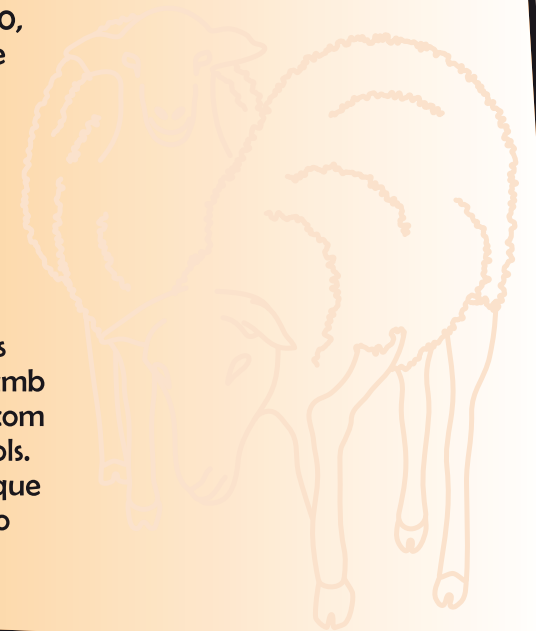
2

CÚBER

LA TRANSHUMÀNCIA

Mallorca sempre ha estat una illa d'ovelles (més de 200.000, es diu que n'hi havia), de les quals s'aprofitava la llana, que proporcionava matèria primera a un gremi important de teixidors, i la llet, amb la qual es feia un formatge molt preuat.

Aquestes valls altes, fresques i plujoses els oferien les pastures a l'estiu, quan escassejaven a les terres més baixes. Tanmateix a l'hivern les nevades en complicaven l'existència i en feien aconsellable el trasllat. Llavors els pastors, amb les guardes, que a vegades arribaven al miler d'exemplars, agafaven els camins de muntanya per anar a les possessions convingudes amb un xot al davant, gros i amb banyes entorcillades, conegut com el "xot passador" i acompanyats dels cans i del so dels picarols. Un camí que desfeien cada any quan el temps millorava i que a vegades es complicava amb la gana de les ovelles, que no miraven de qui eren els conreus de la vora.

3

EL PUIG DE MARIA

Començam la caminada en el quilòmetre 51,8 de la carretera Ma-2200 que envolta el poble de Pollença pel costat de llevant, a 300 metres al sud del monument dedicat al poeta Costa i Llobera.

Un conjunt de xiprers ens indica l'inici de l'itinerari, des del qual ens enfilam pels costers del puig, a la vora d'unes marjades molt elaborades, aixecades a principi del segle XX per mestres margers pollencins.

Transitam pel camí estret asfaltat que descriu algunes voltes, a la vora de les quals trobam algunes restes de l'antic camí de ferradura i la piqueta de l'Ase, on s'abeuraven els animals dels que anaven al puig.

Un poc més amunt finalitza el tram apte per a cotxes i comença el camí de ferradura empedrat, restaurat el 1994 pels margers del Consell de Mallorca. Poc després i a la vora del sender, just passat un portell, trobam la cova del Dimoni i la roca dita la Cadireta

del Bon Jesús. Més enllà surt a l'esquerra el camí dels Ermitans, construït al començament del segle XX, que es dirigeix al clot de la Mare de Déu, un avenc on diu la tradició que es trobà la imatge de la Mare de Déu del Puig.

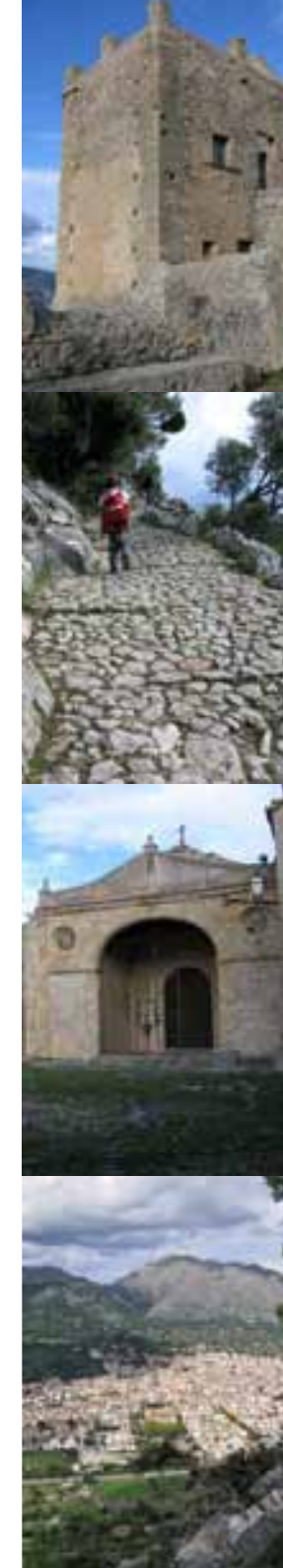
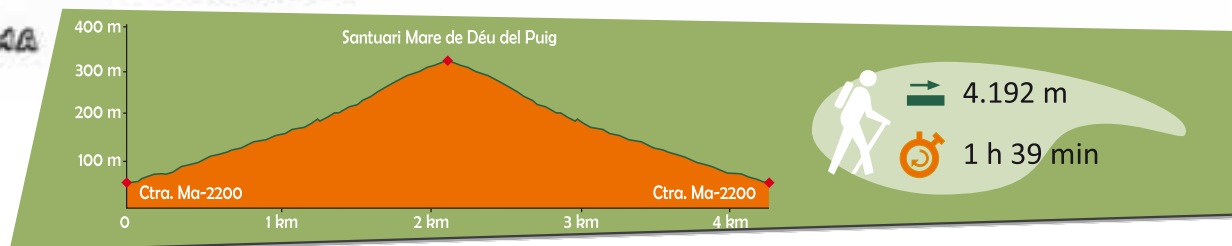
Continuam tot dret per arribar al santuari de la Mare de Déu del Puig, des del qual la vista abasta les badies de Pollença i Alcúdia, el pla de Mallorca i la serra de Tramuntana, amb el Massanella com a rerefons.

És obligada la visita a les diverses construccions de l'antic monestir de monges tancades, que perdurà fins al segle XVI i que el 1917 ocuparen els ermitans de l'orde de sant Pau i sant Antoni: el refectori, la sala capitular, avui cambra museu amb els exvots, l'església, l'origen de la qual es remunta al segle XV, amb la imatge de la Mare de Déu del Puig, i el recinte emmurallat amb la torre de defensa robusta.

De tornada haurem de refer les nostres passes pel camí per on hem pujat, gaudint de les panoràmiques belles sobre el poble de Pollença i les muntanyes, sense descartar la possibilitat de fer nit dalt del puig, a l'hostatgeria gestionada per l'Obreria del Puig.

LA CADIRETA DEL BON JESÚS

En el camí empedrat que puja dalt del puig, just passat un portell, se situa la cova del Dimoni i una petita concavitat a la roca coneguda com la Cadireta del Bon Jesús, on la tradició ens diu que totes les dones embarassades que s'hi asseguin tindran un part feliç.

Inici / Final: Pollença, ctra. Ma-2200,
km 51,8 (48 m)

Distància: 4.192 m

Horari: 1 h 39 min

Dificultat: baixa

**Desnivell
acum. pujada:** 270 m

**Desnivell
acum. baixada:** 270 m

No apte per: infants menors de 3 anys,
cadira de rodes,
cotxets per a infants

3 EL PUIG DE MARIA

EL CLOT DE LA MARE DE DÉU

Conta la llegenda que pels voltants del segle XIV Flor Ricomana, Simona i Dolça, tres dones devotes que feien penitència a Can Sales, vora el poble de Pollença, observaren com s'il·luminava el puig a posta de sol, especialment els dissabtes, dia consagrat a la Mare de Déu.

Ben prest la notícia es divulgà entre la gent del poble, que hi pujà en processó i descobrí una imatge de la Mare de Déu i, com no podia ser d'una altra manera, les dones de Can Sales es traslladaren al puig i crearen la primera comunitat eremítica femenina de Mallorca.

4

EL CASTELL D'ALARÓ

Començam la caminada a la plaça de la vila, presidida per la casa consistorial i per l'església parroquial de Sant Bartomeu, i partim en direcció nord-est pel carrer Petit.

Després d'una cruïlla continuam pel carrer del Ponterró, passam vora les rentadores de la vila i seguim a continuació pel carrer Solleric.

Ja als afores del poble transitam amb precaució per la carretera Ma-2100, fins al punt conegut com sa Sort, on veim un camí a mà esquerra que es dirigeix al castell d'Alaró.

Després d'una altra cruïlla, en la qual triam el vial que surt a la nostra dreta, passam les cases de Son Curt, que queden un poc amagades, i les de Son Penyaflor, més properes al camí.

Seguim a continuació fins que trobam el codolí des Gegant, un penyalot que es diu que es va desprendre de la sabata d'un colós, i vora el qual comença la primera drecera que és part de l'antic sender de ferradura que ens permet adreçar dues vegades el camí asfaltat.

A la vista de les cases des Verger abandonam el camí de carro i ens desviam a la dreta per un caminó escalonat que discorre, primer, entre marjades d'olivar i, després d'un portell, per un coster cobert d'alzinar.

Ens apropam ara al penyalot vertical i, més endavant, situats en un creuer de camins, elegim el vial de la dreta que ens permet arribar al portal del recinte emmurallat. Ja dintre d'aquest creuem la torre de l'homenatge, passam vora les restes d'un aljub i, després d'una pujada curta, arribam a l'oratori de la Mare de Déu del Refugi i a l'Hostatgeria.

La tornada l'hem de fer pel mateix itinerari, fins a arribar al primer creuer, on ens desviam pel camí de la dreta que ens porta al pla des Pouet, des d'on agafam el camí apte per a cotxes, deixant de banda el caminó que es troba a la dreta i que enllaça amb Orient a través del GR 221.

El camí de carro serpenteja ara per l'alzinar fins que arriba a les cases des Verger, poc després de les quals coincidim amb l'itinerari per on hem pujat, i tornam per aquest, sense problemes, fins al poble d'Alaró.

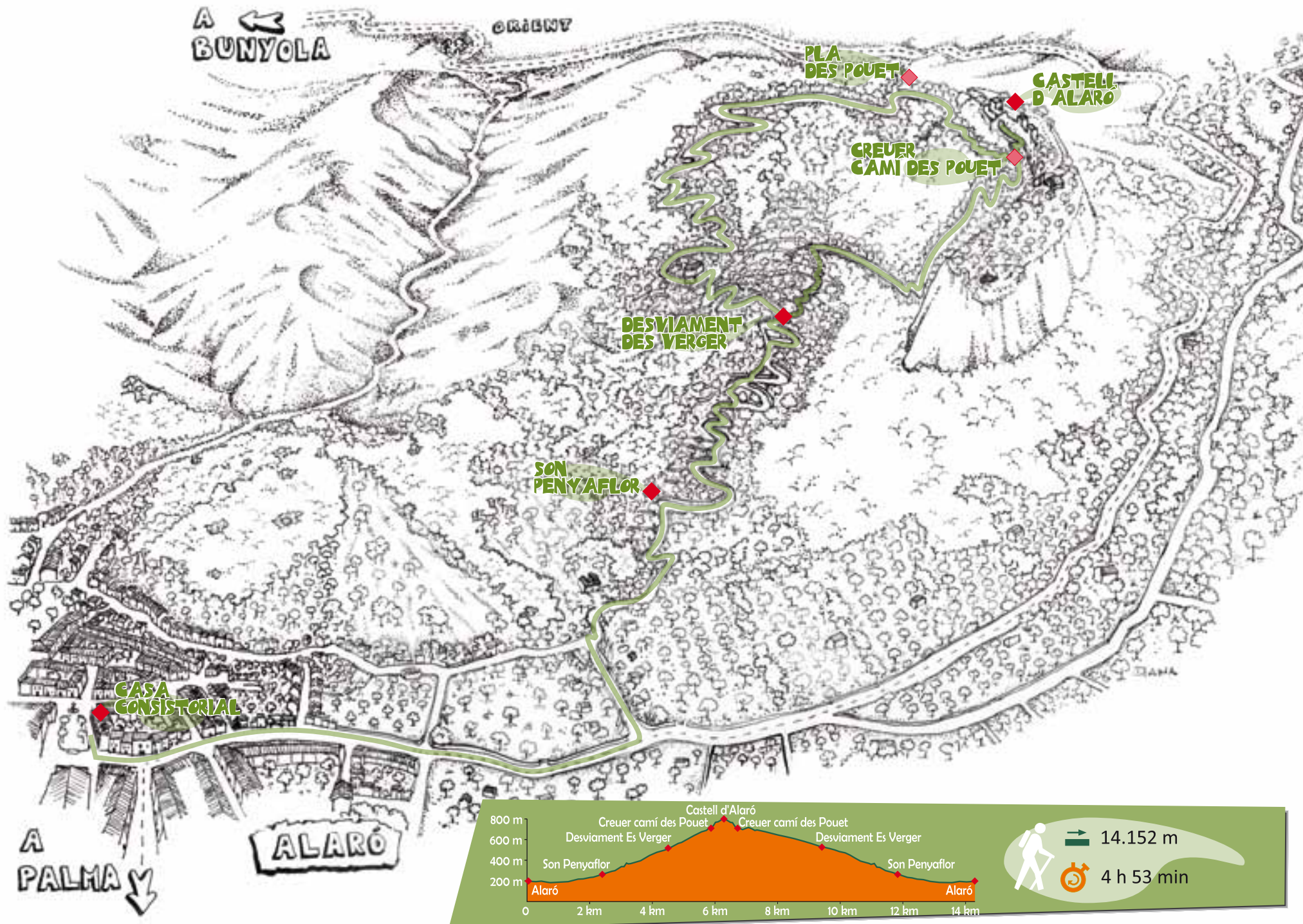

LA TOPADA DEL CAVALL DEL REI EN JAUME

La conquesta del castell, assentat sobre un tossal envoltat de parets verticals i amb un únic camí d'accés, estret i costerut, necessità de tota l'energia i del coratge del rei En Jaume que, amb el seu cavall, repartí ventim a dreta i a esquerra i va fer recular els sarraïns cap al castell.

La topada més forta es produí a l'escalonada que hi ha als peus de la murada i fou tal l'empenta i la fúria del cavall reial que deixà la marca d'una de les seves potes vora l'entrada, on encara es pot veure.

La sang corregué aquell dia per tot el camí fins al punt que les herbes es tenyiren de roig, i l'animal fou tan poderós que es diu que la polseguera que aixecà pujà al cel i s'estengué, formant "la carrera del rei En Jaume", coneguda també amb el nom de Via Làctia.

Inici / Final: Alaró, plaça de la Vila (224 m)

Distància: 14.152 m

Horari: 4 h 53 min

Dificultat: alta

Desnivell acum. pujada: 643 m

Desnivell acum. baixada: 643 m

No apte per: infants menors de 6 anys, cadira de rodes, cotxets per a infants

4 EL CASTELL D'ALARÓ

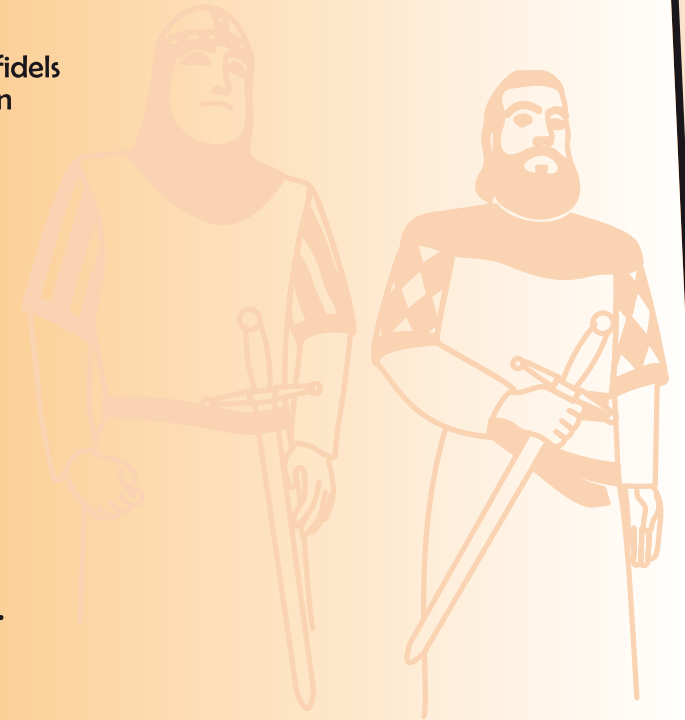
CABRIT I BASSA

Hi hagué un temps, ara fa molts anys, que Jaume II, el bon rei, regnava amb gran encert sobre aquesta petita illa. Tanmateix no durà gaire la bonança, i el seu nebot Alfons, o Anfós com es deia abans, prometé al seu pare conquerir aquestes terres.

La invasió temuda es produí l'any 1285 i els pocs fidels al rei legítim es refugiaren en el castell d'Alaró, on els soldats Guillem Capello, Cabrit, i Guillem Bassa resistiren amb gran valentia.

Alfons en persona acudí al peu de les murades a exhortar els seus defensors a retre el castell; Cabrit contestà que no coneixia altre rei que el rei Jaume i que, a Mallorca, l'anfós es menjava cuinat al forn. El rei, ple d'ira, demanà qui gosava parlar-li així, i al sentir la resposta jurà que venjaria l'ofensa torrant el traïdor en unes graelles.

I així ho féu. Quan les persones que hi havia al castell es rendiren per la fam, Cabrit i Bassa foren arrestats i cremats a la plaça del Lledoner de los d'Amunt, a Alaró, uns fets pels quals els mallorquins els consideraren màrtirs i els elevaren a la santedat.

5

EL CAMÍ VELL DES BARRANC

Iniciam l'itinerari, que segueix en part el GR 221, a la plaça de Biniaraix, vora l'església de la Immaculada Concepció. Des d'aquí enfilam pel carrer de Sant Josep, al final del qual trobam les cases senyoriales de Cas Don i, tot just hem voltat la cantonada, els rentadors alimentats per la font de la Mare de Déu.

A l'esquerra deixam la carretera vella de Monnàber i continuam pel camí amb el ferm de terra en direcció al barranc, que queda emmarcat pel morro de ses Solanes i es Cornadors.

Aviat arribam a la cruïlla del camí de cotxes dels olivars de Cas Don (a l'esquerra) i el camí des Barranc, per on continuam. Superam després el torrent i començam a pujar amb un bon rost.

Passam l'aixeta de la font de Cas Patró Lau, deixam posteriorment a la nostra dreta un camí que porta als olivars de Can Fenasset i continuam fins que abandonam el GR 221 pel camí Vell, que té l'inici a la nostra dreta. Aquest s'enfila entre marges i rossegueres i ens du fins al coll d'en Se, a partir del qual comença la baixada, fins que arribam al torrent de l'Ofre, que forma un petit gorg, pocs metres abans de tornar a trobar el GR 221.

Giram ara a l'esquerra en direcció a Biniaraix. A ponent ens queda Can Catí, amb les marjades d'hort, i en el costat dret les cases de Can Silles, abans de les quals trobam una aixeta alimentada per la font des

Verger, on du un ramal que trobam a la dreta. Nosaltres, però, continuam en sentit descendent per creuar el torrent des Verger per un gual amb pedres passadores i un pont de fusta i, a continuació, arribam a s'Estret, on s'ajunten els penyals, el camí i el torrent. Aquest se supera per un pontet de pedra, a partir del qual ens acompanya la canaleta de la font des Verger, recentment recuperada i que tan sols porta aigua quan hi ha excedents.

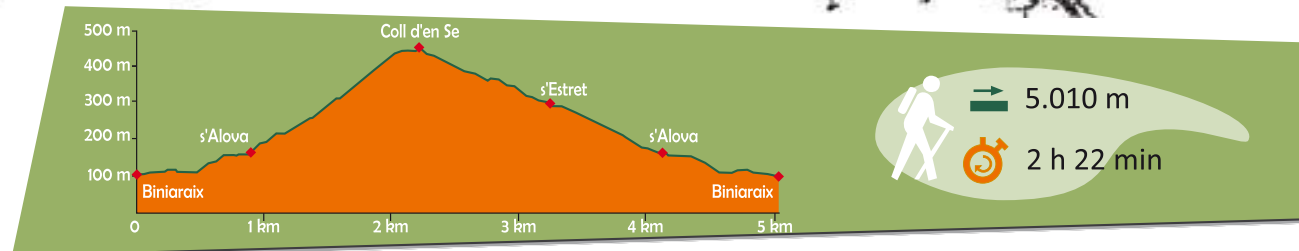
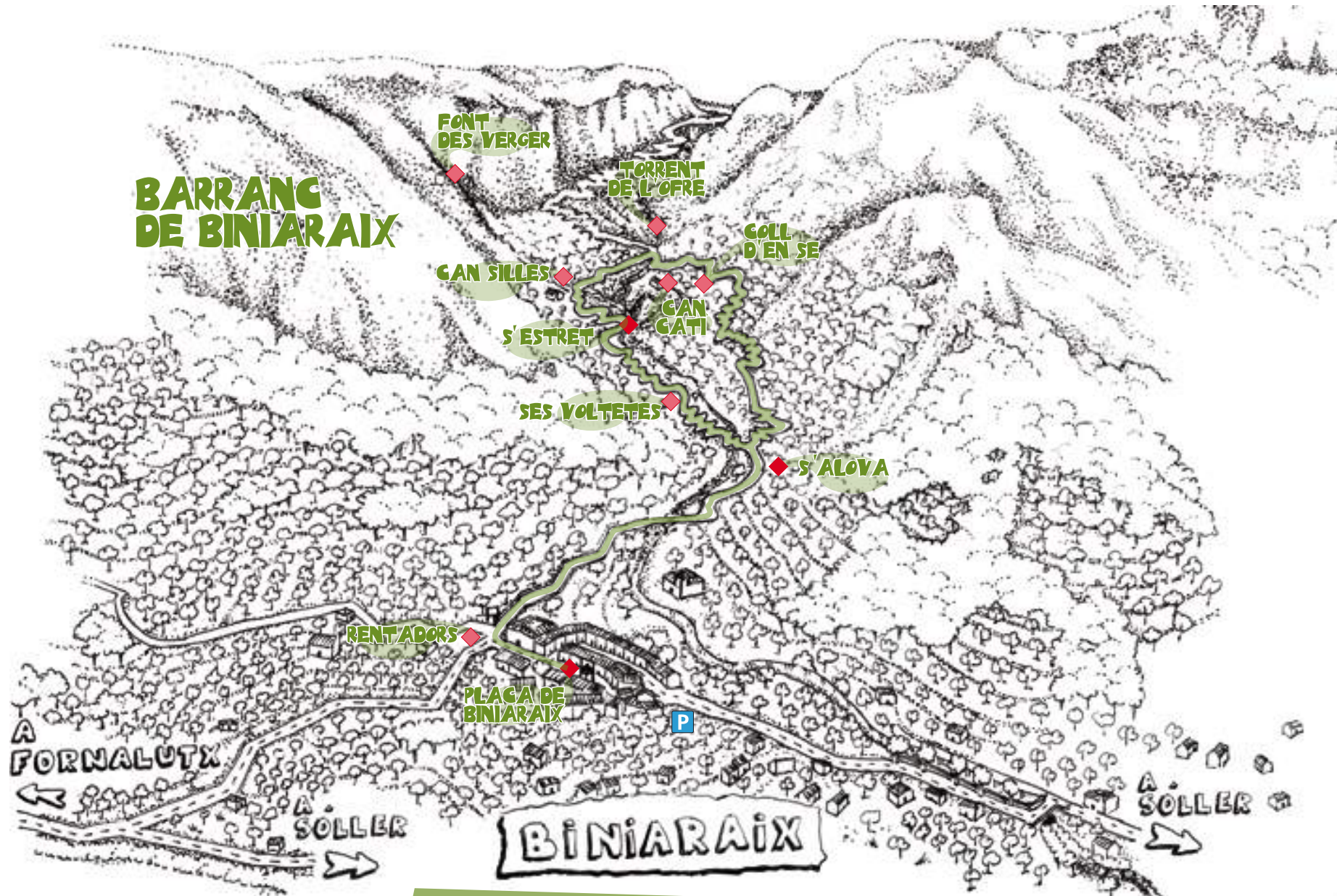
Més enllà, el camí escalonat salva el desnivell amb unes giragonses espectaculars, conegudes com ses Voltetes, baix de les quals tornam a travessar el jaç del torrent, per retrobar, poc després, l'itinerari per on havíem pujat i que seguirem en sentit invers fins a acabar a Biniaraix.

L'ALQUERIA MILLOR

El llogaret de Biniaraix, d'un centenar d'habitants, està situat en un indret privilegiat, envoltat de fonts i de terres fèrtils, una circumstància que ja apreciaren els repobladors poc després de prendre l'illa als musulmans en el segle XIII.

Les terres s'adjudicaren a un grup de cavallers i al bisbe de Girona. Aquest, abans de conèixer la part que li tocava, cedí a un nebot la millor alqueria que li correspongués a la vall de Sóller, que resultà ser Biniaraix. Aleshores ja hi havia horts i olivars, a més de vinyes i de garrigues, que ben prest s'establiren entre els nous colons que construïren les cases que avui conformen el nucli

Inici / Final: Biniaraix, plaça de Concepció (98 m)

Distància: 5.010 m

Horari: 2 h 22 min

Dificultat: baixa

Desnivell acum. pujada: 421 m

Desnivell acum. baixada: 421 m

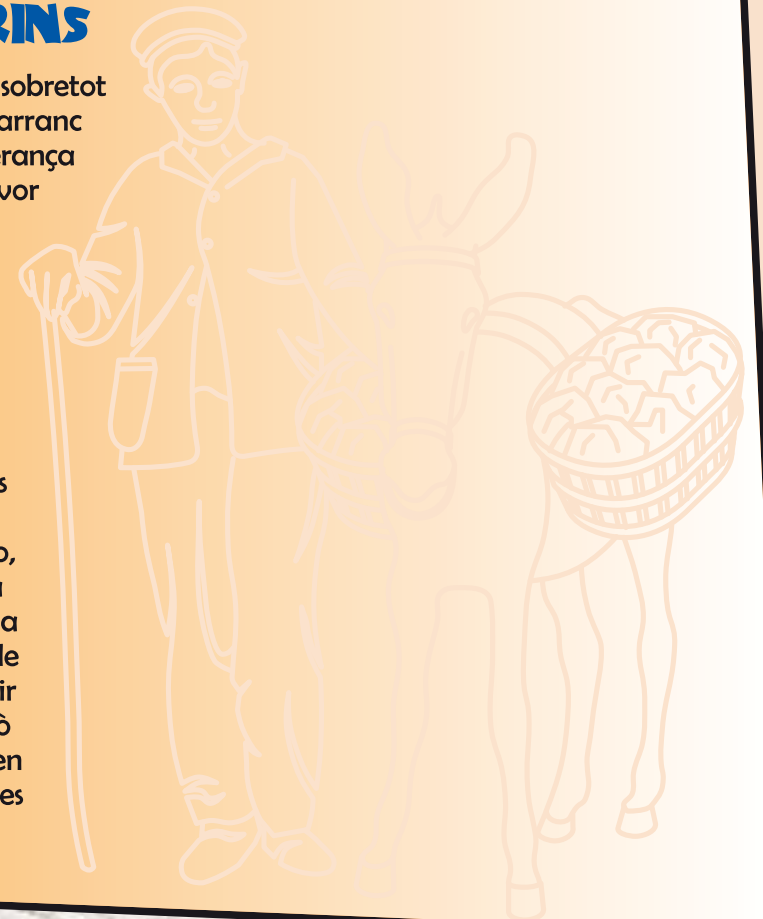
No apte per: infants menors de 3 anys
cadira de rodes,
cotxets per a infants

5 EL CAMÍ VELL DES BARRANC

EL CAMÍ DELS PELEGRINS

Els carboners, els traginers, els pagesos, però sobretot els pelegrins eren els usuaris del camí des Barranc de Biniaraix. La Mare de Déu de Lluc i l'esperança d'algun miracle o l'agraïment per algun favor eren motiu més que suficient per superar aquest viarany aspre i costerut i per afrontar els perills que suposaven les nevades a l'hivern i els bandejats durant tot l'any.

Conscients de la importància les autoritats civils dedicaven els esforços a mantenir-lo transitable; el 1400 el governador manà als pelegrins que no destruïssin els ponts ni el camí, i els amenaçà amb penes dineràries o, si eren esclaus, amb assots. També l'església hi posà el seu granet de sorra, i una trentena d'anys després el bisbe oferí quaranta dies de perdó als feligresos que volguessin contribuir en la millora. D'això ja fa molts d'anys, però encara ara i un pic a l'any els sollerics celebren l'anada a Lluc a peu, juntament amb les altres viles foranes.

6

LA TALAIA DALCÚDIA

Situats a l'aparcament del santuari de Nostra Senyora de la Victòria agafam la pista forestal que en sentit ascendent ens acosta en poc temps al sender que es desvia a l'esquerra per anar al mirador de ses Tres Creus. Poc després de deixar-lo de banda feim el mateix amb el viarany que porta a la penya Roja.

La pujada continua per la pista forestal que ens du ara al pla de sa Talaia, on comença un camí de ferradura conegut com pas de s'Aritja, que ens permet assolir la talaia d'Alcúdia, de 445 metres, en el cim de la qual es troba el basament circular d'una antiga torre del segle XVI i un poc més avall dues casetes on es resguardaven els soldats durant la Guerra Civil.

Per continuar, i des de les restes de la torre, tornam uns quants metres enrere i ens desviam a la dreta pel caminó que havíem deixat de costat i que en direcció sud ens permet arribar al puig des Boc. Des d'aquí seguim el descens amb diverses ziga-zagues que ens condueixen al collet des Coll Baix, un indret que reconeixem per la presència d'un refugi amb unes quantes taules i bancs a l'exterior.

Deixam de banda el tirany que porta a la platja des Coll Baix i continuam per la pista forestal que surt a la dreta i que ens apropa a un torrent, que remuntam a partir d'aquí i el creuam diverses vegades.

Més amunt passam a la vora de les fontanelles Sobiranes, una bassa d'aigua ubicada ben al mig del torrent i arribam després al coll de na Benet, caracteritzat per la presència de grans ullastres. Des d'aquí, i sense fer cas al brancal que sorgeix a la nostra esquerra conegut com "es Escalons", continuam tot dret, ja en sentit descendent, seguint el torrent de ses Fontanelles.

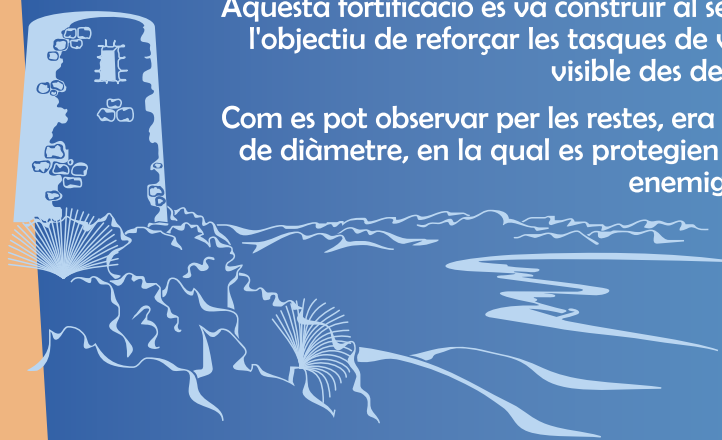
Poc temps després arribam a ses Fontanelles Fondes, un altre bassol situat a la llera del torrent, passat el qual acaba el pendent i comencen ses Planes, on deixam dos ramals a l'esquerra, el primer dels quals permet accedir al campament de la Victòria. A continuació, vorejam els costers de sa Talaia, passam per sobre d'una pedrera abandonada i, posteriorment, topam el torrent de s'Aladernar, des d'on iniciam una pujada abrupta, que sense més problemes ens permet tornar al punt de partida.

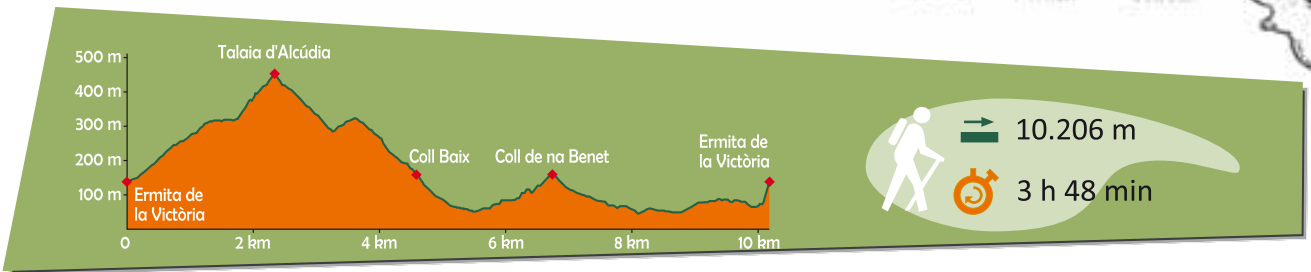
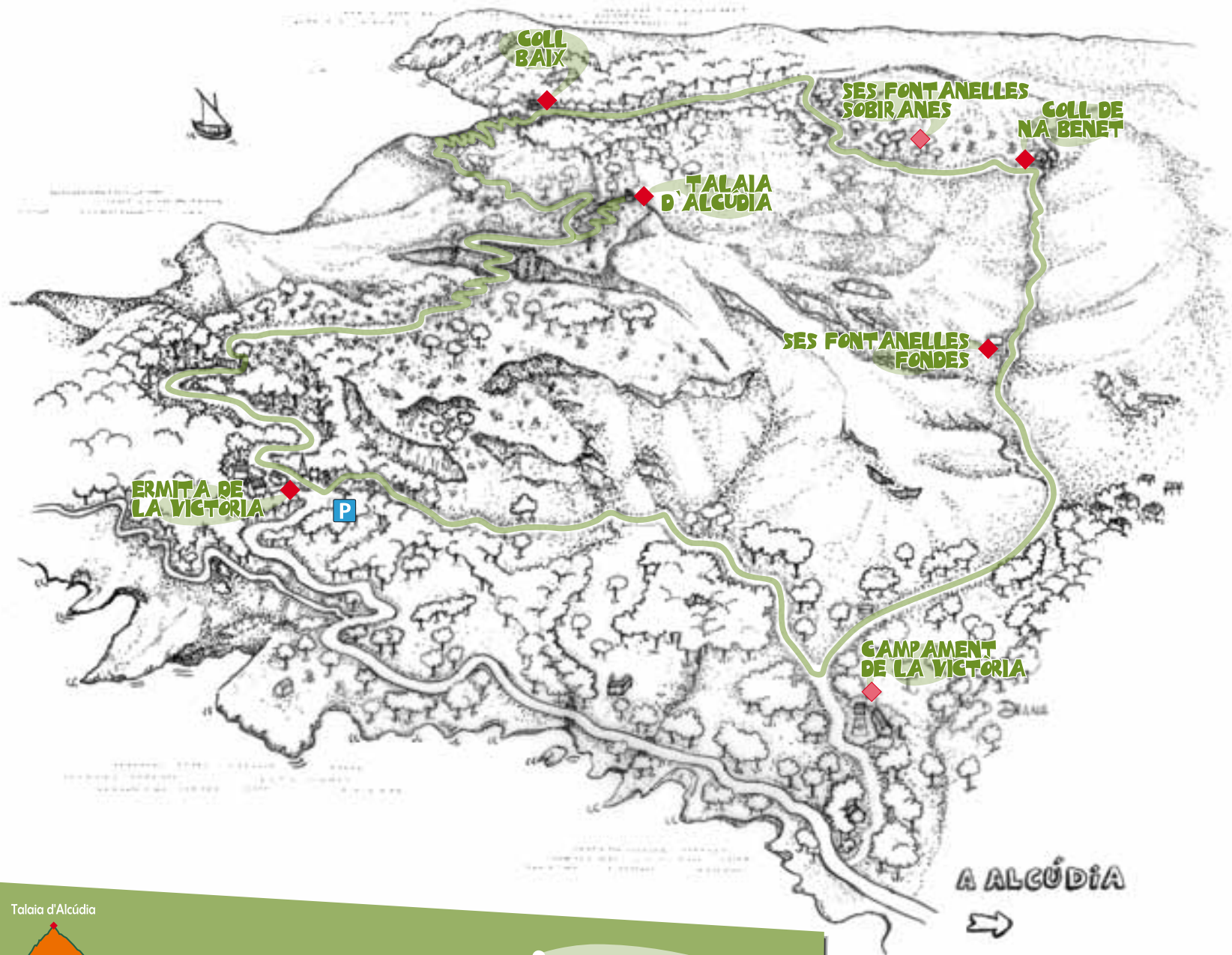
LA TALAIA D'ALCÚDIA

Aquesta fortificació es va construir al segle XVI per ordre dels jurats d'Alcúdia, amb l'objectiu de reforçar les tasques de vigilància de la part de la badia que no era visible des de la talaia de la Penya Roja, més avançada.

Com es pot observar per les restes, era una estructura circular de gairebé sis metres de diàmetre, en la qual es protegien els torrers que albiraven l'arribada de naus enemigues i que es comunicaven, amb focs de nit i amb fumeres de dia, amb les altres torres i amb la ciutat d'Alcúdia, amb la qual també feien senyals amb un joc de banderes.

Estava molt exposada a les tempestes i especialment als llamps i quan els militars l'enderrocaren l'any 1918 l'estat ja era molt deficient.

 10.206 m
 3 h 48 min

Inici / Final: ermita de la Victòria
(132 m)

Distància: 10.206 m

Horari: 3 h 48 min

Dificultat: moderada

**Desnivell
acum. pujada:** 598 m

**Desnivell
acum. baixada:** 598 m

No apte per: infants menors de 6 anys,
cadira de rodes,
cotxets per a infants

6 LA TALAIA D'ALCÚDIA

EL SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE LA VICTÒRIA

Es diu que cap al començament del segle XIV un pastoret trobà una imatge de la Mare de Déu a l'indret que avui es coneix com ses Tres Creus, que la portaren a Alcúdia i que retornà tota sola al mateix lloc, per no partir mai més. Més tard s'hi establí fra Diego García, ermità i alquimista, i la imatge adquirí gran fama després de ser invocada pels defensors de la ciutat durant la guerra de les Germanies.

L'aspecte fortificat no el lliurà de les escomeses dels pirates, que el 1684 desembarcaren a s'Illot i després de vèncer la defensa aferrissada del donat, accediren al temple, tallaren el braç dret del bon Jesús i robaren els ornaments litúrgics i altres objectes de valor.

El setembre de 1735 es produí un altre atac durant el qual es causaren danys greus a l'interior del santuari i es trencà la imatge gòtica de Santa Maria, que s'hagué de restaurar.

7

EL FAR DE TRAMUNTANA

Iniciam la passejada a la caleta des Lledó, on prèviament haurem arribat amb la barca que surt des de Sant Elm o des del Port d'Andratx. Aquí se situa el centre d'interpretació des del qual ens dirigim al primer creuer de camins, on elegim l'opció dreta que travessa el torrent de sa Cova per un pontet i voreja després un antic corralet de porcs i les marjades agrícoles.

Transitam a continuació pel costat d'un pinaret amb taules i bancs, i poc després ens podem desviar a la dreta per un caminó que ens du a na Miranda, un aljub que avui constitueix un balcó magnífic sobre la costa andritxola.

Tornam al camí de carro i passam vora es Colomer, amb forma de torre emmerletada, i començam una pujada curta que ens permet enllaçar amb la carretera del far de Tramuntana, per on continuarem a la dreta. A partir d'aquí el camí discorre planer, envoltat d'una màquia espessa, amb els esculls des Calafats, de color obscur, i de cala en Regau als nostres peus.

Travessam la franja de pedra que identifica el meridià

de París i, més enllà, al costat del camí se situa un mirador protegit per una barana de fusta des del qual, durant la primavera i l'estiu, podem observar les evolucions dels falcons marins i dels falcons pelegrins, aus que a l'edat mitjana tenien gran fama entre els cetrers.

Trobam al final de l'itinerari un revolt petit, baix del qual se situa el far de Tramuntana, aixecat entre el 1907 i el 1910, on s'ubica una exposició dels fars de l'illa, que podem visitar si abans hem demanat la clau al centre d'interpretació. Es Freu, un estret de set-cents metres d'amplada, ens separa de Mallorca i a l'altra banda ens queden la torre de cala en Basset i les marjades de l'antic monestir de la Trapa, enlairades en els penya-segats.

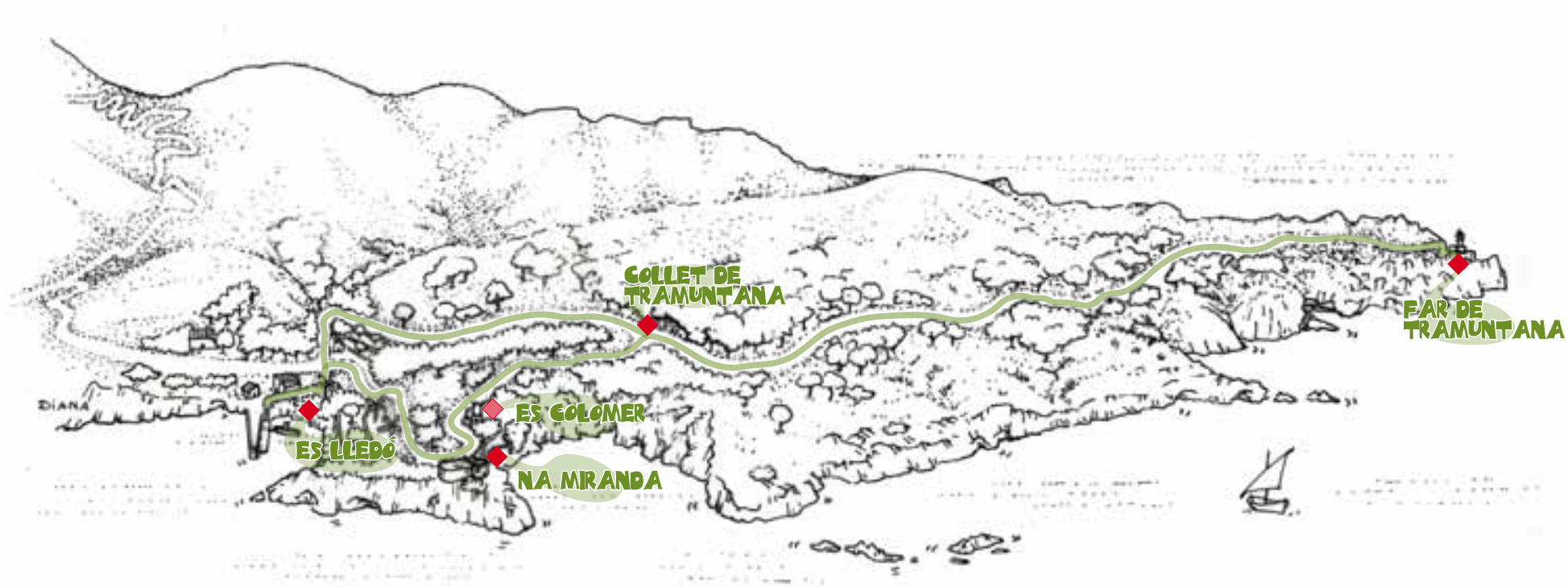
Per retornar desfeim el camí fins al collet de Tramuntana, on deixam de banda el sender que baixa fins a na Miranda per on hem vengut, i continuam tot dret pel camí del far de Tramuntana que, fent un revolt en el torrent de sa Cova, deixa a la dreta un ramal que porta a la cova des Moro i que ens du fins al punt de partida.

LA LÍNIA D'ARAGÓ

Un meridià és una línia imaginària que dóna la volta a la terra passant pels pols terrestres i que serveix per mesurar les longituds i els fusos horaris.

Una d'aquestes trajectòries passa per l'illa de sa Dragonera i es reconeix per una franja de pedra picada de color clar que travessa el nostre camí. Es tracta del meridià de París, l'antic meridià zero, que mesurà des de Mallorca el francès Francesc Aragó, que acabà empresonat per espia durant la Guerra del Francès i que finalment aconseguí fugir de l'illa amb un vaixell. De poc serviren els sacrificis que féu, ja que alguns anys després la línia se substituí per la de Greenwich que passa per Londres i que encara és l'oficial.

DRAGONERA

Far de
Tramuntana

Inici / Final: Dragonera,
es Lledó (2 m)

Distància: 3.761 m

Horari: 1 h 09

Dificultat: baixa

**Desnivell
acum. pujada:** 108 m

**Desnivell
acum. baixada:** 108 m

No apte per: l'accés a l'illa no està
adaptat per a cadires
de rodes

* Per fer aquest itinerari posau-vos
en contacte amb el Parc Natural de
sa Dragonera

7

EL FAR DE
TRAMUNTANA

EL CAU DELS MALFACTORS

Diuen alguns que el nom del portet de sa Dragonera, "es Lledó", ve de lladre, una idea gens agosarada, ja que l'illot, proper a l'illa gran, amb aigua potable i deshabitat, era un lloc avantatjós per als pirates i facinerosos, que en nombre in comptable hi feien escala.

Fugitius que havien robat a esglésies, raptat dones i comès assassinats acabaren per ser capturats en aquest indret que consideraven segur. Tanmateix eren els pirates els que en sovintejaven amb més assiduitat les aigües, malgrat la presència dels talaiers.

Entre els més famosos es troba el terrible Barba-rossa, que a la primera meitat del segle XVI féu recular els reis cristians de la Mediterrània i que hi feia recalada mentre atacava les naus que es dirigien a la península i assaltava les costes mallorquines. També Dragut, l'almirall turc recordat per la derrota que sofrí per part dels pollencins a les ordres de Joan Mas, deixà aquí l'empremta.

8

na PÒPIA

Després d'una travessia amb barca des de Sant Elm o des del port d'Andratx i situats en el mollet des Lledó, ens dirigim al petit centre d'interpretació de l'illa, passat el qual continuam pel camí de carro en direcció nord fins que topam una cruïlla. A la dreta queda la carretera del far de Tramuntana, enfront el camí de la cova des Moro i a l'esquerra la carretera asfaltada del far de Llebeig, opció que elegim.

Passam per sota d'una de les cases del parc i, a poca distància, ens desviem del vial asfaltat per un camí de carro que sorgeix a la dreta i que s'enfila pel comellar des Coll Roig. Poc després un portell sense barrera dóna entrada a un espai de conreu envoltat de paret, conegut com "es Tancat", on el camí serpenteja entre marjades d'ametllers i de garrovers sempre amb l'imponent puig des Far Vell o de na Pòpia a la nostra esquerra.

Passam vora una caseta i ens topam després en el coll Roig amb un altre portell, a la dreta del qual hi ha un mirador sobre la mar de tramuntana. Comença aquí el camí des Far Vell per on transitam, primer pel vessant est del puig i després pel sud, un espai on durant la primavera és habitual trobar nius

de gavines grosses que en vol rasant intenten dissuadir els visitants que s'hi apropen massa. La vegetació és aquí molt atapeïda i, arran de la protecció de l'illa i de la radicació recent de les rates, ha agafat una embranzida forta.

A mesura que pujam el panorama s'eixampla i a l'esquerra ens queda el puig des Aucells, de rocam vermellós, i que just entreveim a un dels revolts, després del qual passam vora la caseta des Coloms que malgrat el nom era refugi dels torrers de la desapareguda talaia de na Pòpia, una construcció començada el 1580 i que s'enderrocà per aixecar el far.

Assolim finalment el cim del puig des Far Vell, amb els 352 metres d'altura tallats a plom sobre la mar blava en el vessant nord, i observam les restes de la farola, amb la torre, molt malmenada per l'impacte dels llamps, i la resta dels edificis amb un estat de degradació avançat.

Després de gaudir de la vista imponent sobre la Mediterrània i de recobrar forces, retornam al punt d'inici pel camí per on havíem vengut, l'únic possible.

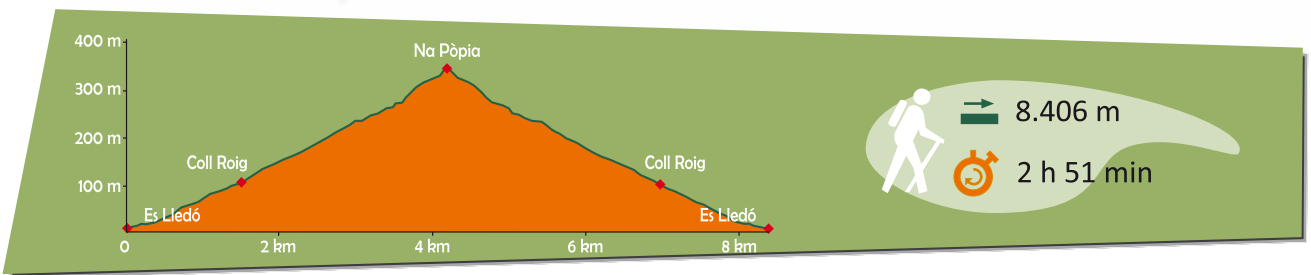
EL FAR DE NA PÒPIA

L'enginyer Antonio López dissenyà aquesta estructura a la meitat del segle XIX. D'estil neoclàssic i amb habitatge per a dues famílies de faroners, estava destinada a orientar els vaixells, però també a impactar per l'envergadura i per la bellesa de les línies.

Primer s'obrí el camí, una obra que durà tres mesos, i després hi treballaren els presos comuns, vigilats per l'exèrcit, amb la col·laboració inestimable del bisbe de l'època, que amablement els permeté treballar en diumenge per accelerar-ne la finalització.

La llum era visible des de més de cinquanta milles, però les boires que l'oculten sovint aconsellaren abandonar-lo i substituir-lo per dues faroles situades a cota més baixa, de manera que el 1910 s'apagà definitivament.

Na Pòpia

Palma

Inici / Final: Dragonera,
es Lledó (2 m)

Distància: 8.406 m

Horari: 2 h 51 min

Dificultat: moderada

**Desnivell
acum. pujada:** 361 m

**Desnivell
acum. baixada:** 361 m

No apte per: cadira de rodes,
cotxets per a infants

* Per fer aquest itinerari posau-vos
en contacte amb el Parc Natural de
sa Dragonera

7

na PÒPIA

EL VELL MARÍ

Entrant en el port de sa Dragonera, a mà esquerra, s'observa un covitxol que du el nom de cova des Vell Marí i que ens recorda la presència de la foca mediterrània a les illes fins als anys cinquanta.

Aquesta espècie és una de les deu més amenaçades del planeta. Durant molts d'anys nombrosos exemplars vivien i criaven a les cales i a les platges del litoral mediterrani, però la pressió humana els obligà a cercar coves solitàries, preferentment amb accés submarí.

Actualment només queden uns pocs exemplars d'aquesta espècie escampats per països com Grècia, Mauritània o el Marroc i existeix un pla d'acció internacional en el qual s'estan fent molts d'esforços per evitar-ne l'extinció i per afavorir-ne la recuperació en indrets protegits.

9

EL FAR DE LLEBEIG

Després de l'arribada en barca a l'illa iniciam la ruta en el moll des Lledó per dirigir-nos al nord pel camí que passa vora el centre d'informació i, en el primer encreuament, ens desviem a l'esquerra per la carretera asfaltada.

Deixam enrere la darrera casa del port i tot d'una topam un creuer. El camí de la dreta s'enlaira en direcció a na Pòpia o puig des Far Vell, el cap cimbal de l'illa, però nosaltres continuam tot dret en direcció a llebeig, vorejant la costa rocosa envoltats de la garriga de xiprell, romaní i lleterassa.

A la nostra dreta deixam s'Abeurador, una de les estructures construïdes per recollir l'aigua escassa que cau sobre l'illa, mentre que ran de mar observam cala Cucó amb l'aljub amb la coberta enrunada. A l'altre costat és visible gran part de la costa andritxola, des del cap Fabioler fins al de sa Mola.

Mentre, el camí s'endinsa pel comellar de cala Cucó, al fons del qual una petita desviació a la dreta ens permet arribar a les restes d'un forn de calç, una estructura circular destinada a coure la pedra calcària

per obtenir un material que després era utilitzat per construir i per emblanquinar els edificis.

Retornats a la carretera del far continuam per la galta de la muntanya i albiram, encara lluny, el far i la torre de defensa que controlava la cala des Llebeig.

Ens apropam després al penya-segat de ses Penyes Roges, on un paretó ens protegeix de la timba i, superat el torrent de ses Fontanelles, trobam en un girant ses Cantarilles, una represa petita que servia per recollir l'aigua del torrentó.

A l'esquerra dels camí ens queda la torre de Llebeig i després d'uns revolts arribam finalment al far de Llebeig, construït entre el 1907 i el 1910, que guaita a 121 metres d'altura sobre el nivell de la mar. La torre de marès alberga una llanterna d'un abast de 34 milles, i es completa amb les cases dels faroners i uns aljubs grans que recullen l'aigua de les terrasses extenses, amb la qual es regava un hortet.

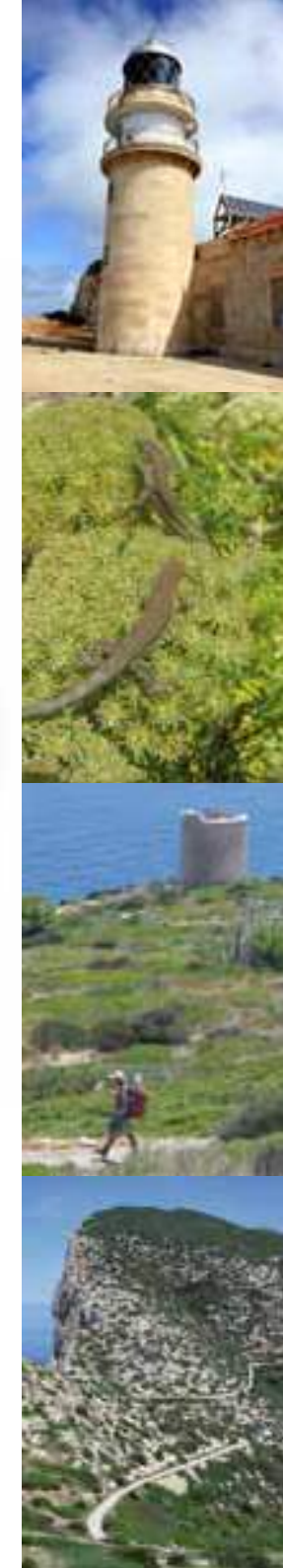
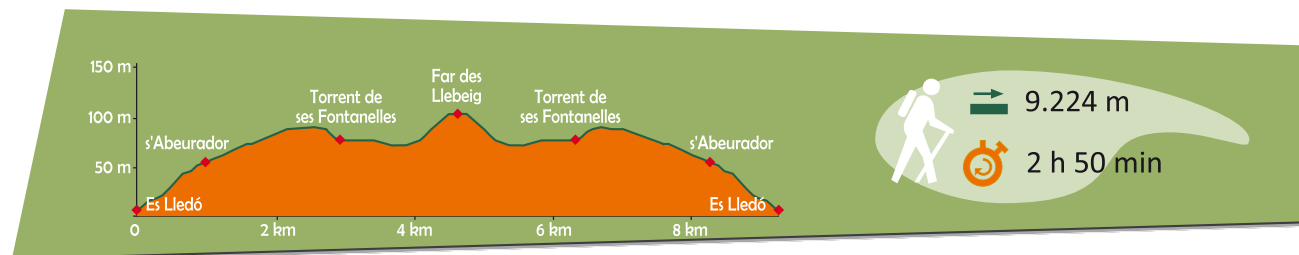
La tornada la feim pel mateix camí d'anada, que ens porta sense més problemes fins al port.

EL CONTRABAN

La introducció de mercaderies com el tabac al marge de qualsevol control era una font d'ingressos molt lucrativa, el que explica que entre els grans propietaris de l'illa durant el segle XX es trobin dos dels principals contrabandistes mallorquins.

De vespre, i des d'un vaixell situat lluny de la costa, els llaüts traslladaven els fardells fins a la costa i, per viaranyos impossibles, eren carregats a l'esquena fins als secrets, uns amagatalls on es guardaven fins que arribava l'hora de traslladar-los al seu destí final.

Inici / Final: Dragonera, es Lledó (2 m)

Distància: 9.224 m

Horari: 2 h 50 min

Dificultat: baixa

Desnivell acum. pujada: 257 m

Desnivell acum. baixada: 257 m

No apte per: l'accés a l'illa no està adaptat per a cadires de rodes

* Per fer aquest itinerari posau-vos en contacte amb el Parc Natural de sa Dragonera

9 EL FAR DE LLEBEIG

LES SARGANTANES

La sargantana balear, de coloració verdosa, és l'autèntica senyora d'aquests penyals i garrigues i es diferencia de les d'altres illes i illots gràcies a un procés evolutiu que ha modificat les dimensions i els requeriments ecològics de cada grup.

És omnívora, i la podem trobar entre les escletxes de les pedres i enfilada als arbusts a la recerca dels fruits o de petits invertebrats, sempre amenaçada per nombrosos enemics entre els quals trobam els xorics, les gavines i els falcons marins, que n'aprecien la carn, però que de vegades només se'n porten la coa, un apèndix que es desprèn amb facilitat i que es continua movent per atreure els depredadors.

10

el camí de sa FIGUERA

Iniciam la nostra passejada en el carrer d'Antoni Montis, pel qual arribam a la rodon que dóna pas al túnel de sa Mola, on a l'altre costat de la carretera observam l'inici del camí vell des Port o de sa Figuera. Situats en aquest, passam primer un portell amb una barrera de fusta i després pel costat de l'olla d'un forn de calç, parcialment restaurada. Una pujada lleugera i assolim ara una zona d'oliver planera.

Després de passar el torrentó de Son Llampaias continuam fins a arribar a un camí apte per a cotxes i amb ferm de terra. Si continuàssim a l'esquerra arribaríem al llogaret de sa Figuera, però nosaltres seguirem pel ramal de la dreta que passa pel coll d'en Borrassar. A la baixada les restes del camí de ferradura ens permeten arribar ràpidament a les cases de Can Penya.

Seguirem en direcció a ponent i, poc després, ens desviarem per un ramal situat a l'esquerra per anar a parar a les cases de Can Tamany. Passades les cases, després d'un tram curt asfaltat, arribam a la carretera Ma-10. Just a devora i sense passar a l'altre costat trobam el tiranyet que, paral·lel

a aquesta, ens conduirà fins a la carretera vella des Port, prop de la rodon on es troba "es Monument", un conjunt creat per l'escultor Pavía en record dels fets de la diada de Sant Ponç.

El nostre itinerari discorre ara per l'antiga zona inundable de la vall de Sóller i, superat el torrent des Jaiot, resseguim la carretera del Port de Sóller un tram curt fins que a l'altre costat, i devora una aturada del tramvia, localitzam el pont i el camí per on seguirem.

La pròxima fita és un creuer. A l'esquerra es troba el camí de Binidorm, mentre a la dreta surt el camí reial de Muleta, per on continuam fins que ens desviam per un ramal situat a la dreta, que ens porta a la carretera que condueix a la platja d'en Repic i al far des Cap Gros, per on continuarem amb precaució a causa del trànsit de cotxes.

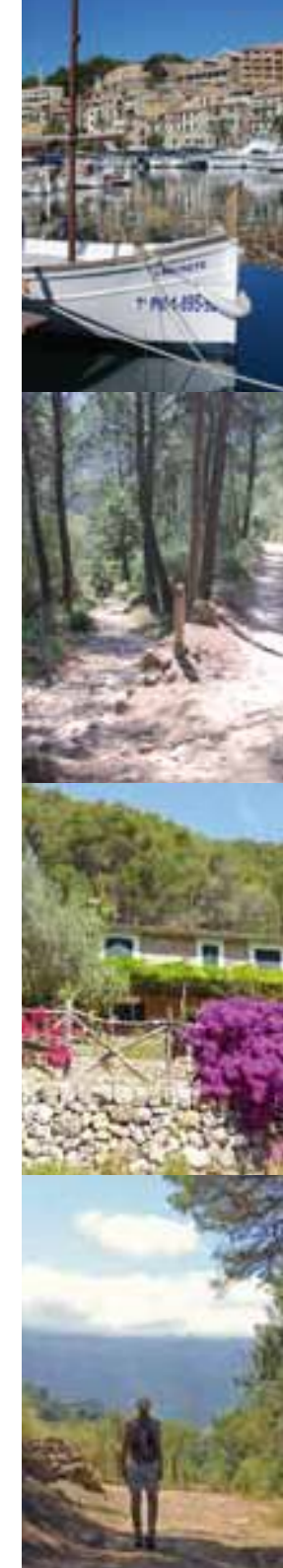
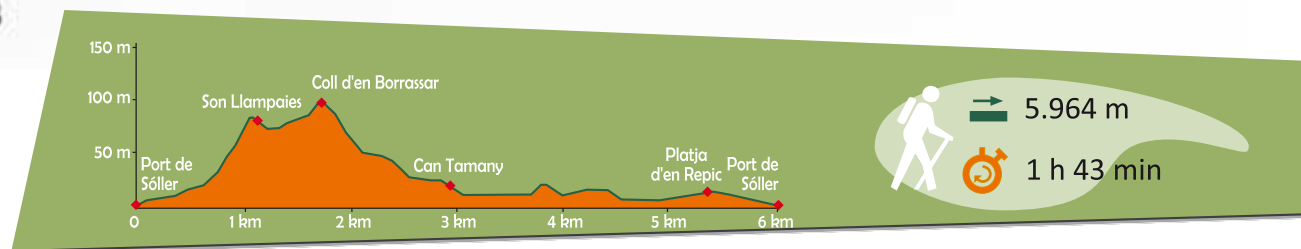
Arribats a l'arenal d'en Repic, s'inicia el tram urbà que ens permet retornar al punt de partida rodejant la badia de Sóller per vials per a vianants, que ens permeten gaudir de l'entorn sense el trànsit dels cotxes.

LA DIADA DE SANT PONÇ

L'11 de maig del 1561, dia de sant Ponç, un miler de sarraïns desembarcaren a ses Puntes i es dirigiren a la vila per tal d'intentar agafar desprevinguts els sollerics. No ho aconseguiren, i foren vençuts després d'alguns fets d'armes i de nombrosos actes d'heroisme que quedaren enregistrats en la memòria col·lectiva, i que cada any es recorden de manera festiva el dia des Firó.

En el camí de sa Figuera es perderen els corsaris quan tornaven a les naus, però encara és més conegut pel fet que un dels grups es topà a les cases de Can Tamany amb les germanes Francesca i Catalina Casesnoves, que el varen rebre amb una barra i el llençaren sobre les altres, que fugiren a corre-cuita, un acte pel qual són recordades com ses Valentes Dones de Can Tamany.

Inici / Final: Port de Sóller,
Carrer de Antoni Montis (0 m)

Distància: 5.964 m

Horari: 1 h 43 min

Dificultat: baixa

**Desnivell
acum. pujada:** 113 m

**Desnivell
acum. baixada:** 113 m

No apte per: infants menors de 3 anys.

Cadira de rodes i cotxets per a infants
tan sols poden transitar en el tram urbà
del recorregut.

10 Camí de SA FIGUERA

LA CUGA DE SA MOLA

Hi hagué un temps en què
sant Jordi es passejava per
la terra, i volgué la
casualitat que passàs per

Sóller, on els pagesos vivien atemorits per
la cuga de sa Mola, una cuga fera, un drac (per
entendre'ns) que se'ls menjava sense que poguessin
fer res per aturar-lo, i que quan no tenia res més
per endur-se'n a la boca es passava el temps
mossegant roques i pedres.

Sant Jordi, que per això era molt bo, reptà la fera, i
després d'un combat esfereïdor la matà sense més
contemplacions. Ni del sant ni de la cuga se n'ha sabut
res més, però a sa Mola, a l'altre costat del torrent,
encara es poden veure els penyals mossegats i, si us
hi fixau bé, el forat on s'amagava.

11

EL PUIG DE GALATZÓ

Situats al quilòmetre 96,7 de la carretera Ma-10, entre Estellencs i Andratx, començam a caminar per una pista forestal, que es bifurca un poc més amunt, a l'ombra des Morralàs, un penyalot de poc més de 600 metres, en el punt més alt. El ramal de la dreta que segueix la Ruta de Pedra en Sec dóna pas a la coma d'en Vidal, però nosaltres agafam el de l'esquerra, que ens permet, deixant de banda a la dreta el caminó que du al pas des Cossis, arribar a la boal de ses Serveres.

Passam per l'àrea recreativa i continuam per la pista forestal, que després d'una petita pujada ens du fins a sa Copa d'Or, un indret que agafa el nom del color del blat que s'hi sembrava altre temps, des d'on albiram per primera vegada el poble d'Estellencs.

Costejam a continuació els pendents, fins que, situats a la coma des Moro, deixam de banda un camí que surt de la nostra esquerra i tot dret arribam a la rota de n'Ugó, un terreny ja més planer amb marjades antigues.

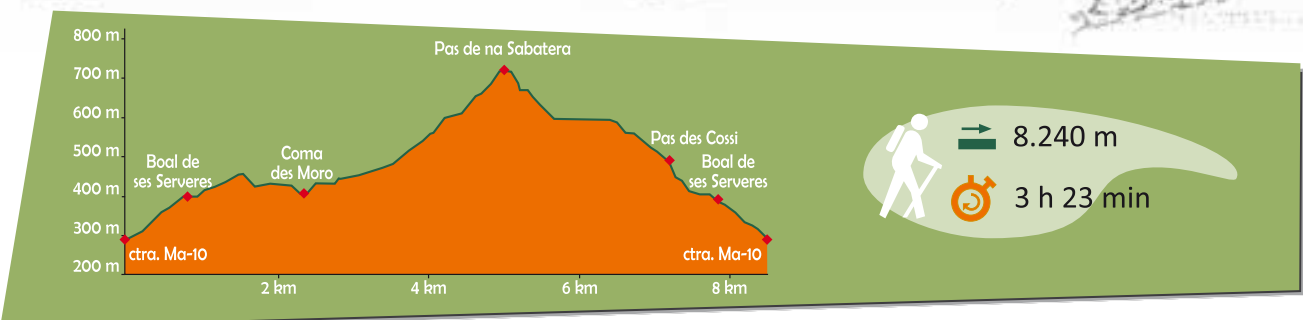
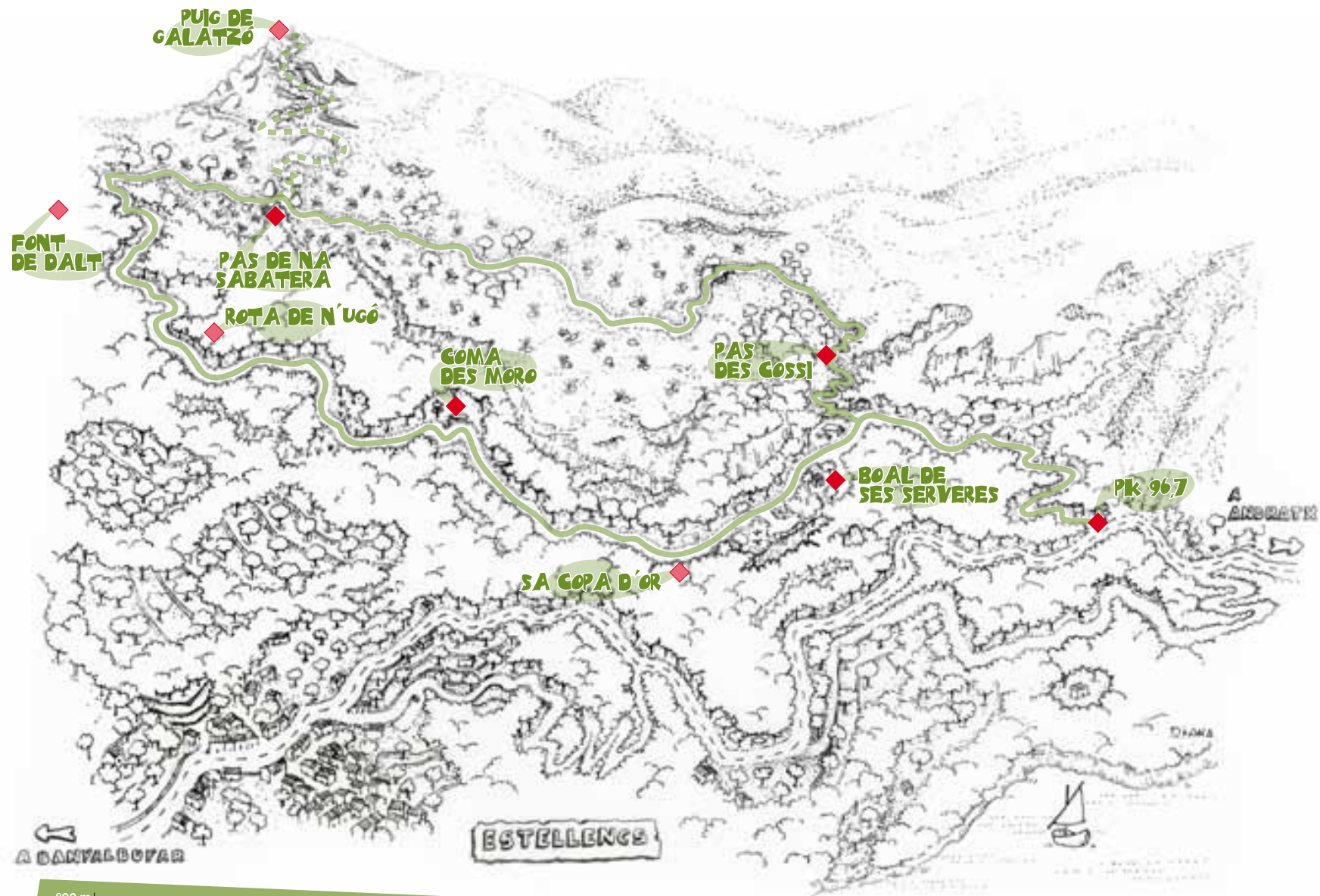
Amb aquest sistema es posaren en conreu terres molt primes en les quals es necessitava molt esforç per obtenir un rendiment molt petit i que foren les primeres que s'abandonaren, de manera que avui just podem veure les restes d'alguns clapers o de les marjades cobertes d'alzinar i situades vora el nostre recorregut, que a poc a poc es van esvaïnt.

Passam vora un aljub en ruïnes i, més endavant, ens trobam amb un altre creuer. Deixam de banda el ramal de l'esquerra que porta a la font de Dalt, per seguir pujant en direcció oest fins a assolir el pas de na Sabatera, una cruïlla de camins estratègica. El camí que surt en direcció a ponent, en sentit descendent, ens portarà de nou devora la boal de ses Serveres, mentre que si el que volem és arribar al puig de Galatzó, opció d'una certa dificultat, ens haurem de dirigir al sud per un viarany que amb pendent pronunciat ens du a un replà petit on es torna a esbrancar en dos. Elegim aquí el tirany de la dreta, pujam per un terreny ara més accidentat i després d'enfilar-nos una mica utilitzant l's mans, assolim el capcurucull de la muntanya.

Ja de retorn, l'itinerari discorre pel mateix viarany de pujada fins a arribar una altra vegada al pas de na Sabatera, on agafam el camí de l'esquerra que, ara sempre de baixada pels costers de sa Moleta Rasa, passa a la vora d'un pouet i ens permet tornar al punt de partida pel pas des Cossi.

LA ROTA DE N'UGÓ

Les rotes són el fruit del treball dels pagesos més desfavorits, que mitjançant un contracte signat amb els propietaris de les grans possessions, retiraven la garriga i les pedres per poder sembrar i explotar un tros de terra durant un període de temps, després del qual els terrenys eren retornats a la possessió.

Inici / Final: ctra. d'Estellencs a Andratx ma-10, km 96,7 (292 m)

Distància: 8.240 m

Horari: 3 h 23 min

Dificultat: alta

Desnivell acum. pujada: 568 m

Desnivell acum. baixada: 568 m

No apte per: infants menors de 6 anys, cotxets per a infants, cadires de rodes

LA TAULA DE GALATZÓ

Al cim cònic del puig de Galatzó, visible arreu del ponent de l'illa, se situa el límit entre els municipis de Puigpunyent, Estellencs i Calvià, però també s'hi topaven tres grans possessions: Son Nét, Son Fortuny i Galatzó, els senyors de les quals es diu que es reunien en aquest indret, cada un assegut dins la seva propietat, al voltant d'una taula de pedra.

11
EL PUIG
DE GALATZO

12

**ELS POBLES DE LA VALL
DE SÓLLER I FORNALUTX**

Començam el circuit a la plaça de la Constitució de Sóller, des d'on seguim el traçat de la Ruta de Pedra en Sec. Agafam primer el carrer de sa Lluna, l'artèria comercial de la vila per excel·lència, i giram a l'esquerra pel carrer dit "de la Victòria 11 de maig".

Sense canviar de sentit avançam per l'avinguda d'Astúries i, una vegada passat el pont sobre el torrent de Fornalutx, amb el camp municipal d'esports al davant, giram a la dreta per seguir el camí des Murterar, sempre al costat del curs d'aigua.

Sense abandonar el GR 221, just abans del pont de Can Rave, giram a l'esquerra, deixam el camí de ses Marjades i el de sa Capelleta a l'esquerra, i arribam a un revolt molt marcat on comença, també a l'esquerra, un camí per on anirem fins al llogaret de Binibassí.

Aquí abandonam el GR que segueix en direcció a Biniaraix, i agafam la variant que es dirigeix a Fornalutx, que trobam entre les rentadores i la torre de la possessió de Binibassí.

Superat el cementeri de Fornalutx i el camp municipal de Sa Rutlana, entram a Fornalutx pel carrer de Joan Albertí Arbona, que connecta amb la plaça del poble. A l'enfront cercam el carrer Major i, a continuació, el de sa Font. Passam vora la casa i la torre de Ca n'Arbona, on es troba l'Ajuntament.

Vénen després el casal de Can Xoroi i el pont des Creuer i, en un revolt, iniciam l'ascens pel camí des Creuer en direcció als olivars des Marroigs, amb vistes espectaculars de la vall i, ja més amunt, vora el penyal d'en Carles, enllaçam amb el camí de carro de Monnàber (asfaltat).

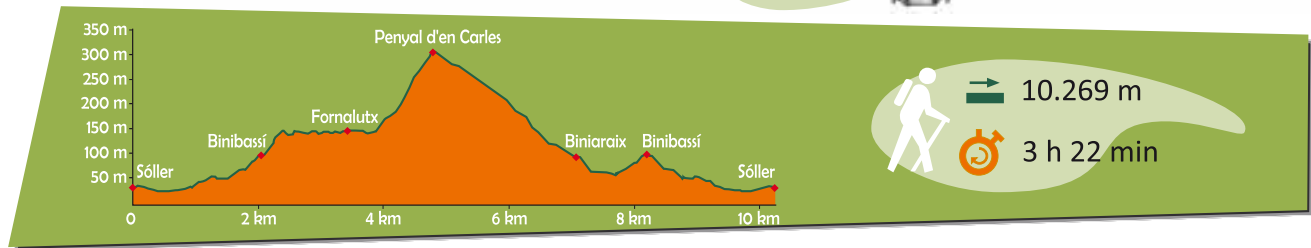
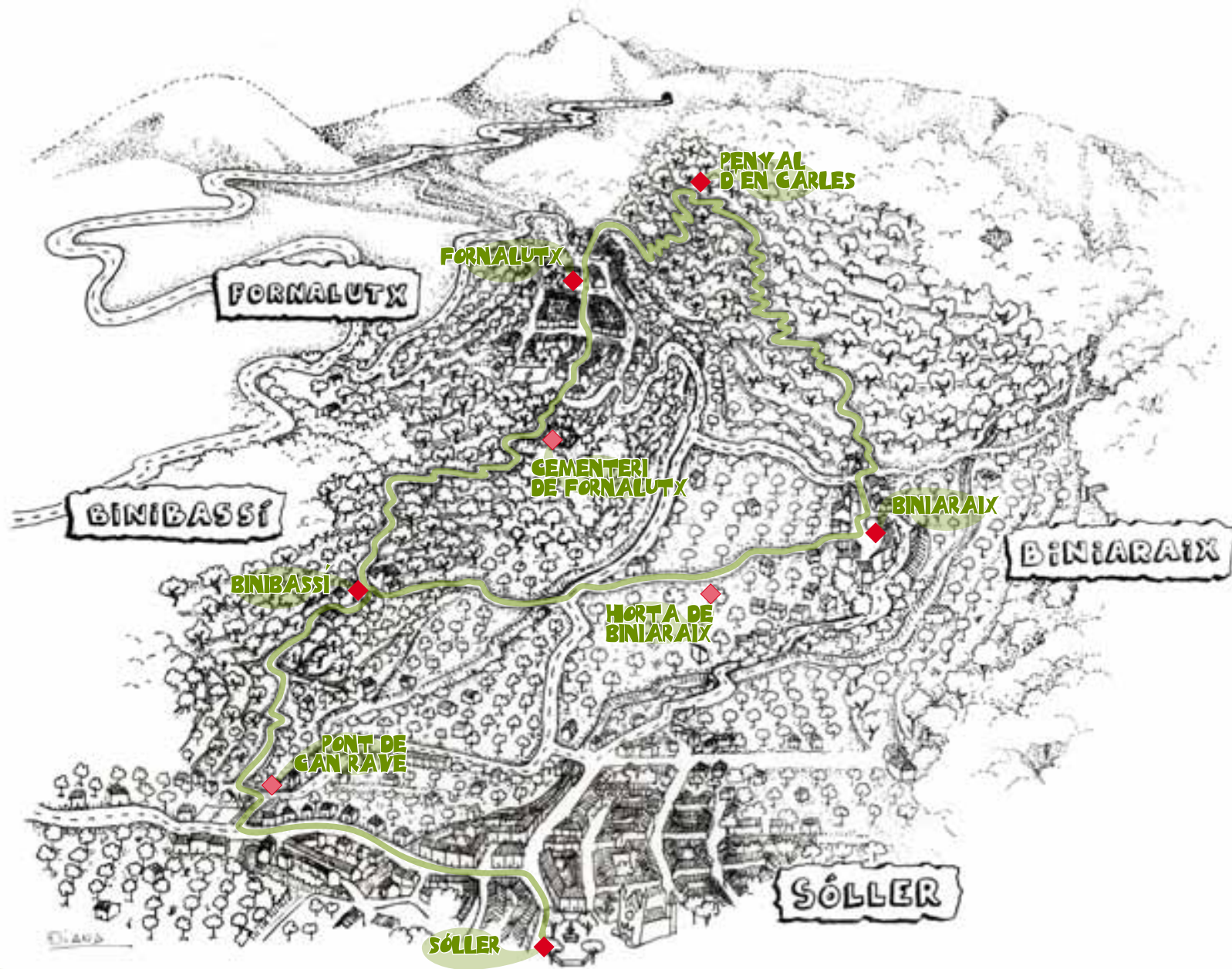
Prenem per aquest i, en sentit descendent, ens du fins a les rentadores de Biniaraix, on retrobam la Ruta de Pedra en Sec que resseguiem pel carrer de Sant Josep, la plaça de la Concepció, amb l'església del llogaret i el carrer de Sant Guillem, on giram en el primer cantó a la dreta.

Després de sortir del nucli travessam l'horta de Biniaraix i arribam a la carretera de Fornalutx a Sóller, on després d'un centenar de metres giram a la dreta per agafar el camí que ens permet retornar al llogaret de Binibassí, visible damunt el turó. Des d'aquí refeim el camí que ens deixa a la plaça de la Constitució de Sóller.

LES TEULES PINTADES

La bruixeria sempre ha estat molt present entre els habitants de la serra de Tramuntana, que feien el que calia per propiciar la bona sort
mals esperits.

relacionats amb l'ocupació de les cases. El dia que els propietaris hi entraven per primera vegada, avisaven de la seva presència als esperits i així els foragitaven, tallant branques dels arbres, si n'hi havia, obrint i tancant les portes i dient en veu alta que en prenien possessió. També adornaven les volades de les teulades amb motius animals, vegetals, humans i amb inscripcions amb valor simbòlic i en gran part desconegut actualment, però que constitueixen un dels trets més singulars de l'arquitectura fornalutxenca i que segurament en segueixen emparant els habitants.

Inici / Final: Sóller, plaça de la Constitució (33 m)

Distància: 10.269 m

Horari: 3 h 22 min

Dificultat: moderada

Desnivell acum. pujada: 384 m

Desnivell acum. baixada: 384 m

No apte per: infants menors de 6 anys, cotxets per a infants tan sol fins al torrent de s'Ermita

12

ELS POBLES DE
LA VALL DE SÓLLER
I FORNALUTX

BINIBASSÍ I EL REI ARTÚS

Això era i no era un cavaller que vivia a Binibassí i que un dia acudí al port de Santa Catalina, com es deia el port de Sóller ara fa molt de temps. Allà el raptaren una balena i un papagai que el dugueren a una illa encantada, on es trobà amb el rei Artús de Bretanya (el de la taula rodona) i la seva germana Morgana, que li encarregaren que tornàs a Mallorca i explicàs als conciutadans què havia vist i sentit durant el viatge, i així ho va fer Guillem de Torroella, senyor de Binibassí, en el llibre titulat La faula, escrit cap al final del segle XIV.

13

ES FORNASSOS I
S'ESQUENA DE S'ERMITA

Iniciam l'itinerari en el Parc Etnològic de Caimari, situat en el camí de ses Deveres, a pocs metres de l'entrada del poble, que podem visitar abans de començar la caminada, i on es mostren elements de l'antiga ruralia, com cases de neu, forns de calç, sitges i barraques de carboner.

En acabar anam en direcció a Caimari, on transitam pel carrer de Nostra Senyora de Lluc fins que, a l'esquerra, trobam el carrer des Fornassos, que ens du a l'àrea recreativa del mateix nom, que disposa de taules, bancs i fogons.

A la dreta veim el comellar per on arranca el nostre sender que entre murteres i pins ens condueix, amb una pujada forta, fins al coll anomenat sa Placeta, des d'on continuam pel camí que surt a la dreta, ara envoltats de carritxeres, i a poc a poc guanyam altura.

Poc després el pinar s'aclareix per uns instants i ens ofereix, a ponent, una bona panoràmica del poble

Coll de tords segons l'Arxiduc

de Mancor de la Vall, de Santa Llúcia i del puig de Suro i, a continuació, veim el primer dels colls de tords que trobarem al llarg del sender.

Seguim ascendint, amb el puig de sa Creu al davant, i la ciutat d'Inca i el pla de Mallorca a la nostra esquena. Un poc més amunt arribam a un creuer on, a la dreta, roman una bassa per abeurar el bestiar amb dues obertures, testimoni de l'explotació ramadera de la comuna, que arrendava l'Ajuntament de Selva.

Continuam després en sentit ascendent fins a arribar al coll d'en Sacos, on podem contemplar el puig de n'Escuder a la nostra dreta, escenari i testimoni de diverses llegendes locals.

Des d'aquí, el camí s'enfila pel coster esquerre fent ziga-zagues i arriba as Planiol, on trobam el mirador de l'Esquena de s'Ermita, des d'on podem gaudir de perspectives espectaculars de la badia d'Alcúdia i del pla de Mallorca. Acabam aquí l'ascensió i giram per desfer el camí, ara en sentit descendent, que ens durà una altra vegada al Parc Etnològic de Caimari, punt de partida de l'itinerari.

ELS COLLS DE TORDS

Els tords són unes aus petites, que amb prou feines arriben als 20 centímetres de llargària i als 100 grams de pes, i que passen l'hivern a la nostra illa per retornar després al nord d'Europa.

Mentre són amb nosaltres dormen en el bosc i quan la llum clareja es dirigeixen als olivars i a les garrigues, on s'alimenten de cuquets, d'olives i de llentiscles. Un costum que aprofiten els caçadors per posar les xarxes o els filats en els itineraris, seguint un ritual antic, de quan aquesta era una de les poques maneres d'aconseguir alguna cosa per dur-se'n a la boca.

MIRADOR DE
S'ESQUENA
DE S'ERMITA

SA PLACETA

COMUNA DE CAIMARI

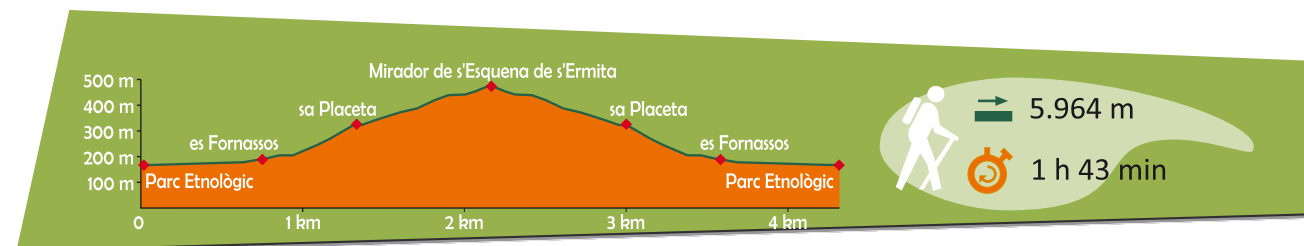
ES FORNASSOS

A PALMA

A LLUC

PARC
ETNOLÒGIC

CAIMARI

Inici / Final: Caimari,
Parc Etnològic (158 m)

Distància: 4.324 m

Horari: 1 h 50 min

Dificultat: moderada

**Desnivell
acum. pujada:** 311 m

**Desnivell
acum. baixada:** 311 m

No apte per: cadira de rodes,
cotxets per a infants

13

ES FORNASSOS I S'ESQUENA DE S'ERMITA

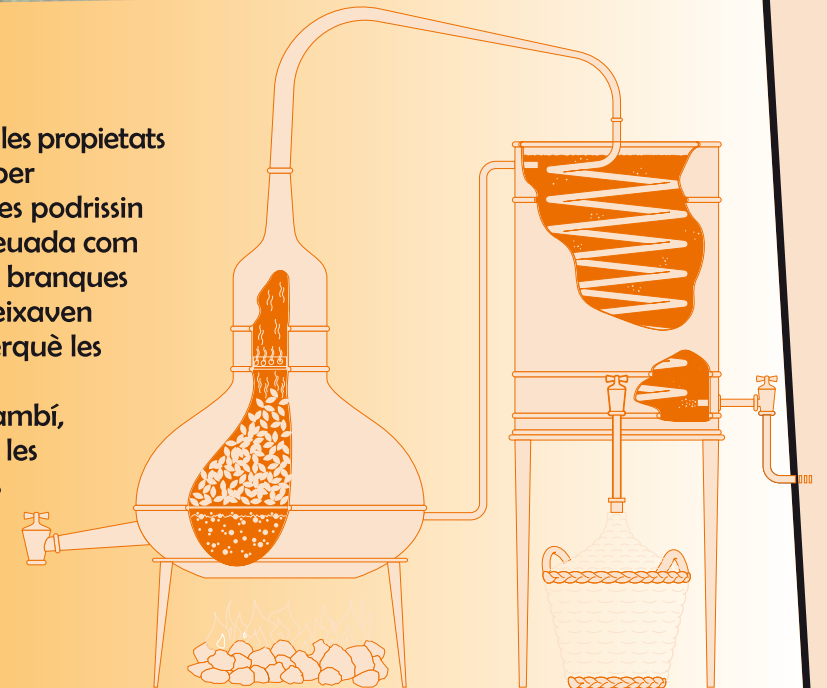
ELS ERMITANS

A la comuna de Caimari hi habitaren altre temps els ermitans, uns monjos que es dedicaven a l'oració i al treball i que vivien austerament amb l'ajut del que els veïns els donaven, per amor de Déu.

De l'estada en queden uns pocs papers i el topònim de l'Esquena de s'Ermita, però el record de la construcció on vivien s'ha esvaït. Per sempre? Esperem que no, i que un dia algú en trobi les restes trescant entre les penyes i els comellars.

LA MURTA

Les fulles d'aquest arbust, conegudes per les propietats aromàtiques, s'empraren altre temps per impermeabilitzar les pells i evitar que es podriessin i per elaborar aigua de murta, molt preuada com a perfum. Per obtenir-la, es tallaven les branques entre els mesos de març i d'agost, es deixaven assecar i s'atupaven amb un garrot, perquè les fulles caiguessin dins un llençol. posaven dins un recipient de coure, l'alambí, on es mesclaven amb aigua i, gràcies a les altes temperatures, se n'evaporaven les essències que, una vegada refredades i condensades, quan passaven pel serpentí donaven com a resultat l'aigua de murta.

14

EL PAS DE S'ESCALETA

Situats a la plaça de la Vila d'Alaró començam un itinerari urbà que ens du, en direcció nord, primer pel carrer de Can Xalet i després de girar a mà esquerra pel carrer d'Enmig.

Ja en el barri de los d'Amunt arribam a la plaça de Cabrit i Bassa des d'on començam a pujar pel carrer de Son Duran que ens deixa fora del nucli urbà.

Passam a continuació vora el molí de sa Font, que ens queda a la dreta, i que es movia amb aigua de la font de ses Artigues, ubicada un poc més amunt.

Després de superar per un pont el torrent de s'Estret, el camí queda encaixat entre aquest i els penyals i s'obre després a la vall que abans era dels habitants d'Alaró.

Continuam la pujada, deixam de banda un brancal a l'esquerra que du a Cas Siquier i, abans del revolt següent, ens desviem per un caminó més estret que sorgeix també a l'esquerra.

En poc temps ens situam en una paret amb uns escalons, a partir d'aquí la pujada discorre entre alzines i roques fins que assolim sa Plana.

Passat un portell iniciam el descens entre marjades d'olivar abandonades i un poc més avall trobam sa Fonteta, amb una mina petita i un abeurador.

Posteriorment transitam entre parets que ens acompanyen fins a arribar al portell que dóna pas a la carretera d'Alaró a Orient. Aquí topam ja amb la senyalització de la Ruta de Pedra en Sec, caracteritzada per les franges blanques i vermelles, que resseguim, amb cura dels cotxes, en direcció a Alaró (est). Una vegada superades les cases de Son Bernadàs, que veim a la part inferior del vial, trobam a la dreta el portell que dóna entrada al caminó que seguirem, just a la vora de la font d'en Tries i del seu safareig.

Començam aquí l'ascens primer fins al pla des Pouet, al fons del qual trobam el camí de carro a la nostra dreta i deixam de banda el camí de ferradura que en sentit contrari es dirigeix al castell d'Alaró.

Passades les cases des Verger retrobam els senyals del GR 221, que seguim en sentit descendent i que ens permeten adreçar poc després pel camí de ferradura.

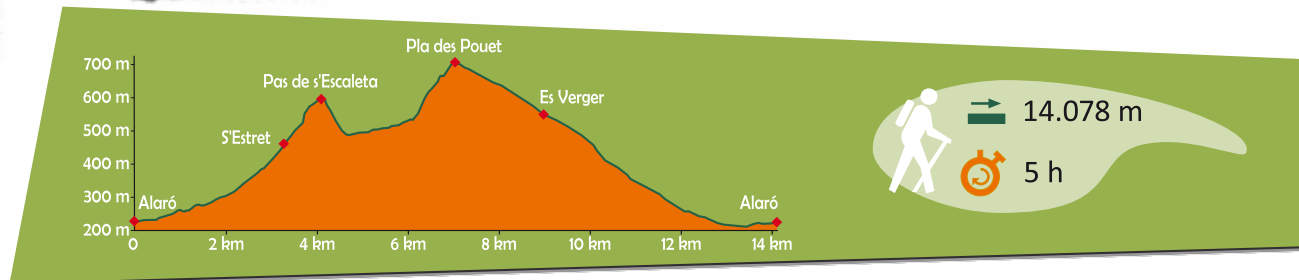
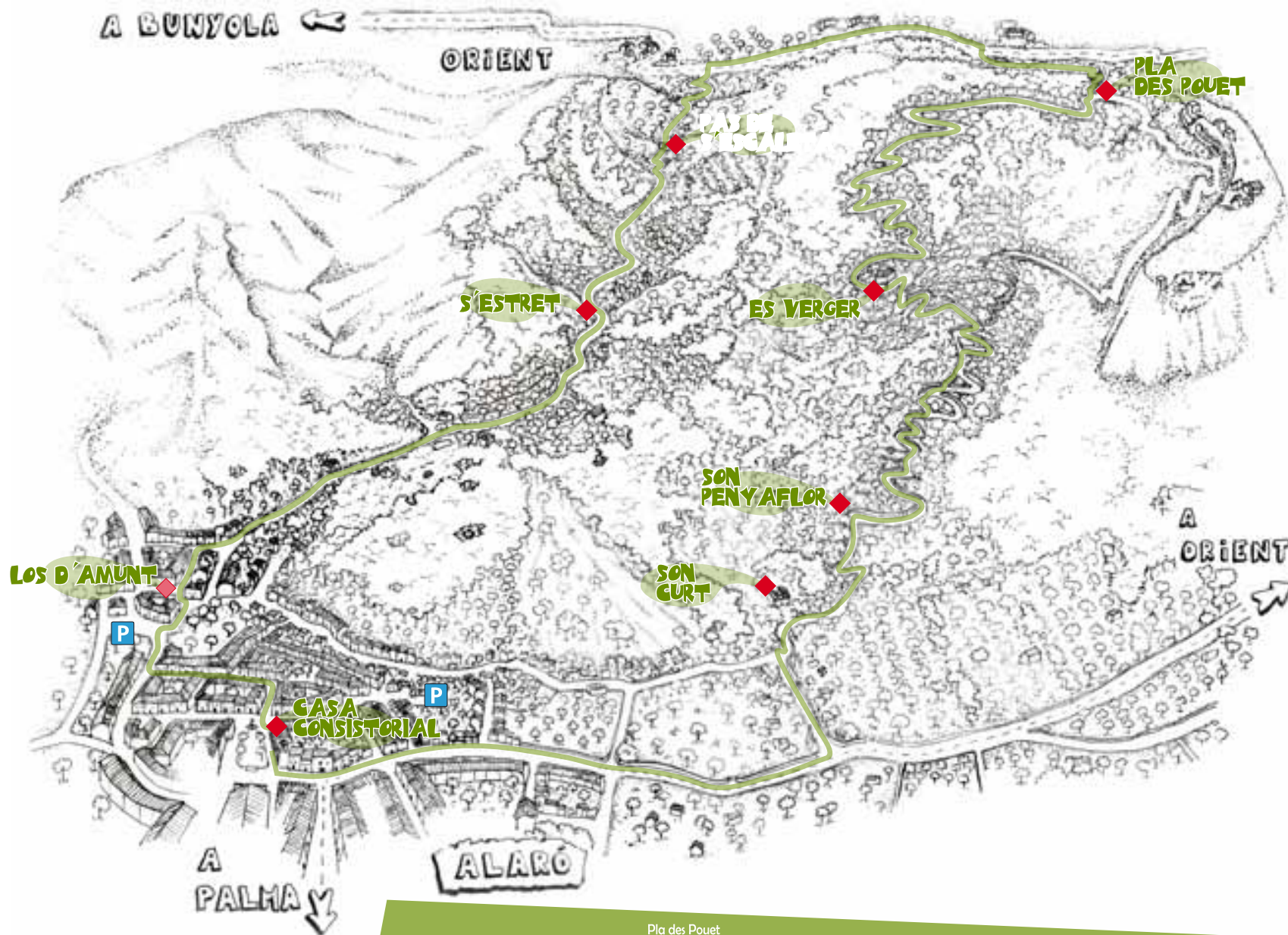
Superades les cases de Son Penyaflor i Son Curt, giram a la dreta en el primer creuer i en el segon i després tot dret entram en el poble d'Alaró i, sense més complicacions, arribam al punt de partida.

LA COMUNA DE S'ESTRET

Fa molts anys, cap al 1300, el rei Jaume II volgué facilitar la repoblació de l'illa i, per això, regulà la creació de noves viles, amb espais comunals que havien de servir per tal que els habitants es proveïssin de llenya, de caça i de pastures.

Durant segles els araloners utilitzaren s'Estret, hi trobaren una font de recursos especialment important durant les èpoques de fam. Tanmateix, a final del segle XVII es produí un gran incendi que arrasà els pins i les garrigues i les autoritats decidiren parcel·lar-lo i posar-lo en venda.

Com a primera feina els nous propietaris hagueren d'aixecar els marges, imprescindibles per conrear una zona de pendent tan elevada i, per això, trossejaren penyals i espedregaren els terrenys. Empeltar d'oliveres els ullastres era també una passa imprescindible i, finalment, s'hi construïren les casetes per donar aixopluc a les eines, a les bísties i als pagesos. Tot junt, un paisatge irrepetible.

Inici / Final: Alaró,
plaça de la Vila (224 m)

Distància: 14.078 m

Horari: 5 h

Dificultat: alta

**Desnivell
acum. pujada:** 710 m

**Desnivell
acum. baixada:** 710 m

No apte per: infants menors de 6 anys,
cotxets per a infants,
cadires de rodes

LA LLEGENDA DE SON PENYAFLOR

A l'oest del nostre itinerari trobam Son Penyaflor, una possessió que deu el nom a la família que en va ser propietària. La llegenda ens dóna, però, una altra explicació que ens porta a les lluites pel domini del Regne de Mallorca del segle XIV.

Diu aquesta que quan enviudà el noble Arnau de Vilaragut, partidari del derrotat Jaume III de Mallorca, es mudà a aquesta possessió amb la seva filla Blanca Bella. Mentre ell es dedicava a la caça, la filla es quedava sola i passejava pel bosc recollint flors i fruits. En una d'aquestes sortides conegué Jordi Unís de Montcada, governador del castell i partidari de Pere el Cerimoniós, i se n'enamorà.

Quan el pare s'assabentà, jurà i perjurà que mai no consentiria aquella relació i que abans floriren els penyals caiguts des del castell. I vet aquí que arribà la primavera i floriren les violes boscanes i les violes de penyal i els enamorats es pogueren casar; i des de llavors la possessió es digué Son Penyaflor.

14
EL PAS DE
S'ESCALETA

RECOMANACIONS

Duis calçat i roba adient.

Durant els mesos d'estiu, teniu en compte les temperatures elevades. Evitau les hores centrals del dia. Portau i beveu molta d'aigua per evitar els efectes de la deshidratació.

No faceu foc.

No deixeu fems.

Respectau l'entorn i deixau-lo com l'heu trobat.

Seguiu els camins senyalitzats.

Si anau sols, portau mòbil.

Deixau les barreres com les heu trobades.

Portau els cans fermats.

Si anau amb bicicleta o a cavall, respectau els senderistes i no circuleu a velocitats que puguin posar en perill les altres persones usuàries.

No faceu fites de pedra ni pintades.

Si us pareix que falta algun senyal o trobau alguna deficiència, comunicau-ho mitjançant l'adreça electrònica o el telèfon 971 173 700.

En cas d'emergència telefonau a l'112.

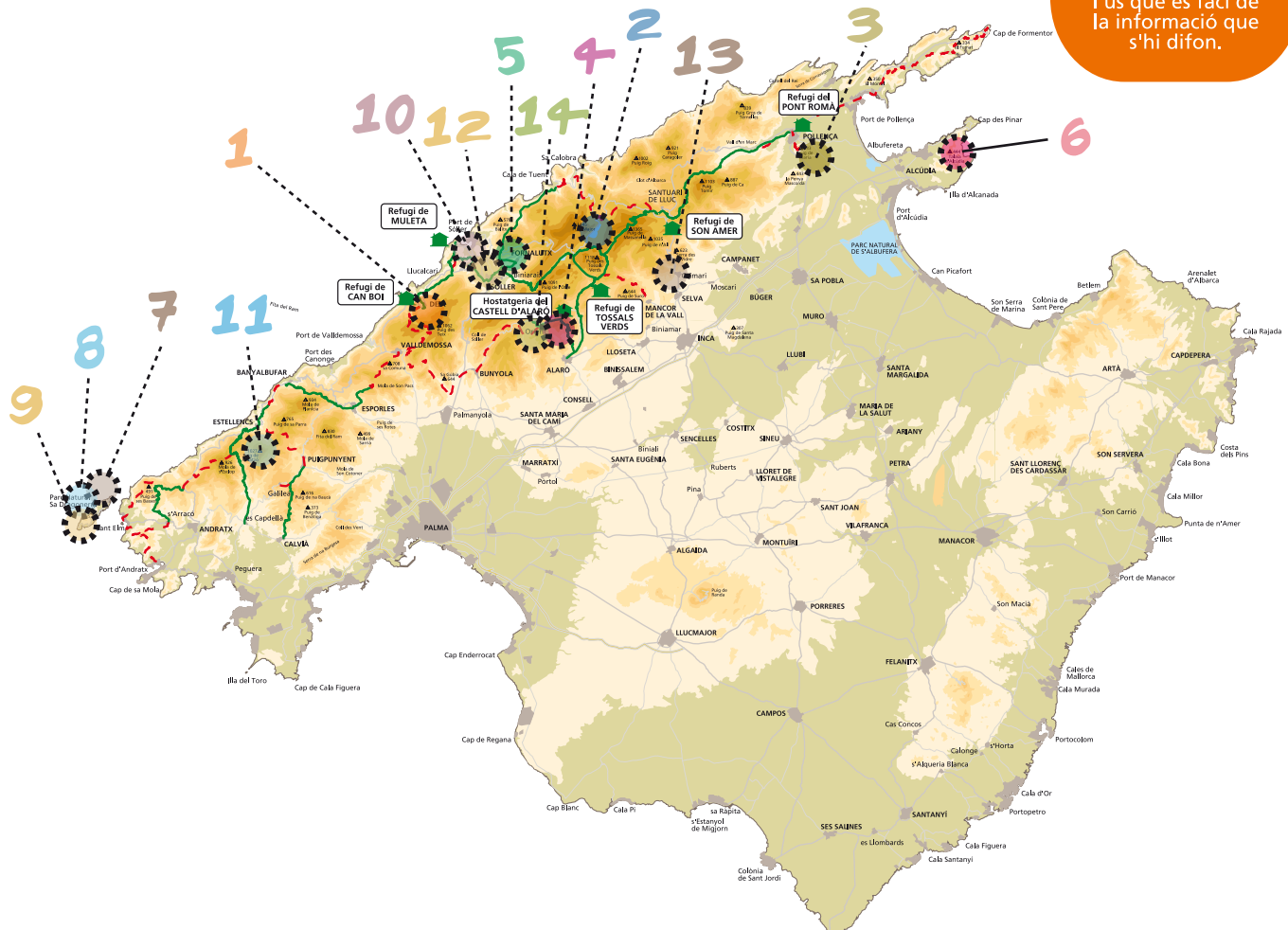
Abans de començar els itineraris i per tal de tenir la informació actualitzada consultau la pàgina

www.conselldemallorca.net/mediambient/pedra

Aquest projecte ha estat finançat amb el suport de la Comissió Europea.

Aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de l'autor.

La Comissió no es responsabilitza de l'ús que es faci de la informació que s'hi difon.

Consell de Mallorca

Departament de Medi Ambient

Tel. 34 971 173 700

Fax. 34 971 173 732

c/ del General Riera, 111

07010 Palma